

DEFENSOR PATRIAE

Maanpuolustuskorkeakoulun lehti 2/2009

Opetuksen kehittäminen

SISÄLLYSLUETTELO

- 3 Pääkirjoitus
Päätoimittaja, hallintojohtaja Aulis Minkkinen
- 4 Näkymiä
Vararehtori prikaatikenraali Vesa Tynkkynen (Rehtori 1.6.2009 alken)
- 6 Sekakalaa
Aulis Minkkinen
- 8 Mihin tulit maanpuolustusyliopisto?
Rehtori kenraalimajuri Pertti Salminen (Rehtori 1.9.2004-31.5.2009)
- 12 Lyhyesti
- 14 Onko opetuksesi linjakasta ja mielekästä?
Everstiluutnantti Juha Mäkinen Sotilaspedagogiikan professori (ma)
- 20 AHOT muuttaa opetussuunnitelmien painopisteen
Mikko Vehkaperä YTM Kkoulutus suunnittelija
- 24 Eettisen opetuksen kehittäminen
Janne Aalto sotilaspastori
- 28 Humanitaarisesta oikeudesta kilpailtiin
Kadettikersantti Anssi Nieminen
- 30 Opinto-opas on opiskelijan "raamattu"
Titta Rautasalo KM
- 32 Sotahistorialliset erikoismuseot ikkunoita Suomen historiaan
Anssi Saari suunnittelija
- 38 Vuosankaan ja takaisin
Kadetti Jukka Rivinen 94.kadettikurssi
- 40 Perinnepalsta
Stig-Göran Grönberg
- 44 Tapahtumia
- 46 Luettua

DEFENSOR PATRIAE
Maanpuolustuskorkeakoulun lehti
2/2009

TOIMITUSNEUVOSTO

Päätoimittaja kommodori
Aulis Minkkinen 0299530102

Toimituspäällikkö
Harri Valtonen 0299530119

Sihteeri
Paula Helin 0299530120

Kieliasiantuntija
Sara Hännikäinen

Arkistonhoitaja
Päivi Vestola

Sotilaspastori
Janne Aalto

Toimistos sihteeri
Miia Saarenheimo

Komentajakapteeni
Juha Torkkeli

Suunnittelija
Anssi Saari

Koulutussuunnittelija
Johanna Anttonen

Perinneyhdistys
Esko Vaahtolampi

Kuvat
*Puolustusvoimien Kuvakeskus ja
MPKK*

Taitto
Tiina Kokkonen

Kannen kuva
Jarmo Riipinen
kuvasa
Kadetti Heikki Silander

Takakannen ilmoitus
Timo Saramaa

Repro ja paino
Edita Prima Oy, Helsinki 2009

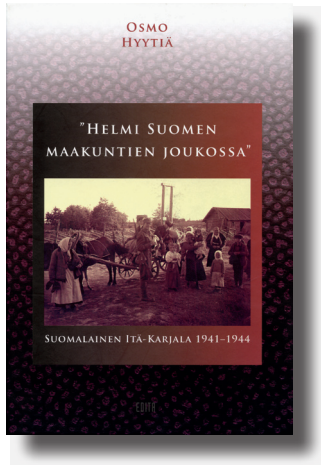
Osoitteenmuutokset
rekisteripalvelut@edita.fi
Sähköpostia lähettäessäsi mainitse lehden nimi.

ISSN-L 1798-162X
ISSN 1798-162X

Sotasaaliskanoja Itä-Karjalasta

Jos oikein rakastaa tilastoja, kirjaa ylös montako kotieläintä suomalaiset saivat saaliiksi Itä-Karjalan valtauksessa 1941 (kanoja oli 7720). Ja monestako maksettiin korvaus Neuvostoliitolle neljä vuotta myöhemmin...

”Helmi Suomen maakuntien joukossa” on historiantutkija FT Osmo Hyytiän kirja suomalaisesta Itä-Karjalasta 1941–44. Suur-Suomi ja Itä-Karjalan valloitus eivät olleet suosittuja tutkimuskohteita hävityn sodan jälkeisinä vuosikymmeninä. Vasta 1980-luvulta lähtien aihetta on alettu käsitellä historiakirjallisuudessa.

Hyytiän kirjassa on perusteellinen selvitys alueesta, josta piti erään aikakauden kaunosielun mukaan tulla ”Helmi Suomen maakuntien joukossa.” Sotilashallinto, laki ja järjestys, koulutus, kauppa ja terveydenhoito käsitellään tilastojen kuivahkossa valossa.

Suomalaiset yllättyivät miten vähän väkeä vallatussa Karjalassa oli. Väestö luokiteltiin kahteen luokkaan: kansalliset ja epäkansalliset. Vuoden 1942 tilaston mukaan epäkansallisia oli noin 50 000 ja kansallisia eli suomensukuisia 37 600. Epäkansalliset suljettiin keskitysleireihin, joita oli ympäri maakuntaa. Enimmillään niissä pidettiin noin 24 000 ihmistä.

Kiintoisa luku kirjassa koskee uskonnollista kilvoittelua: luterilaiset ja ortodoksipapit kilpailivat kumpi ehtii kastaa enemmän lapsia omaan uskoonsa. Ylipääällikkö Mannerheim puuttui asiaan ja otti liian innokkaita luterilaispappeja viilekkeistä kiinni... Luterilaisia alueella oli vähän, uskonnottomia paljon ja vanhempi väki oli ortodoksista.

Hyytiä tuo esiin vähemmän tunnettuja seikkoja kuten sen, että partisaanit toimintaa oli melkein koko ajan, ja että vapaaehtoisesti ei juuri osallistuttu suomalaisten valistustilaisuuksiin. Asukkaat aavistelivat että venäläiset tulevat takaisin ja tilinteon aika koittaa.

Kun sodan lopputulos alkoi valjeta, keskitysleirien nimi muuttui siirtolaisleireiksi, venäläisvankien ruoka ja kohtelu parani ja työssä käyvien palkka nostettiin samaksi kuin karjalaisilla. Väirauhan tultua Neuvostoliitto esitti fantastisia korvaussummia suomalaisten hävitystöistä Itä-Karjalassa. Lisäksi oli kaikkea mitä Neuvostoliitossa silloin puuttui.

Suomalaiset puolustautuivat sillä, että rakennettiin sentään teitä ja siltoja, kouluja ja sairaaloita.

Osmo Hyytiä: ”Helmi Suomen maakuntien joukossa”. Edita 2008.

VIIHDYTTÄVÄÄ SOTILASJAZZIA SANTAHAMINASSA

MILJAZZ '09

Miles Ahead – Savon Sotilassoittokunta Big Band
solistina **MIKKO SUHONEN**

Puolustusvoimien Varusmiessoittokunta
solistina **VEETI KALLIO**

Kaartin Soittokunnan
Jazz Quartet & Dixie Band

VAPAA PÄÄSY!

PE 28.8. HELSINKI,
SANTAHAMINA
MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULUN
KAMPUSALUE
KLO 18.00 ALKAEN

HKL:n bussi 86 ja ilmaiset Puolustusvoimien MILjazz-bussit Herttoniemen metroasemalta
klo 16.30 – 17.30 nonstop. P-alue ja opastus omalla autolla tuleville Santahaminassa

Puolustusvoimat

› www.miljazz.fi

Sää- ja valoilmiöitä

Kirjoittelin numerossa 2 / 2008 toivonrikkaasti valosta näkyvissä. –Vaikutti näet hetken siltä, että Maanpuolustuskorkeakoululla olisi ollut todellisia mahdollisuuksia paikata upseeriaukkoja, täyttää välttämättömiä professuureja ja tehdä virkajärjestelyiden avulla pelivaraa avaintehtäviensä resurssointiin. Kesää kohden mentäessä näyttää taas epävakaisemmalta. Hidas on byrokratian midas ja äänekäs on automaasta tänne niin kutsutun ”upseerivarikon” autuuteen kantautuva napina.

Ensimmäinen harmaa pilvi on vaihteeksi voimistumassa oleva säärintama, joka sataa vaatimuksia ”puolustusvoimien tasapuolisesta supistamisesta”. Tämä näennäisdemokratiaan verhottu vaade ei perustu sen paremmin korkeakoulun kasvaneisiin lakisääteisiin tehtäviin, kuin tuotannon volyyminkaan supistamiseen. Se on suorastaan yksisilmäistä populismia tilanteessa, jossa uusimuotoiset maisteriopinnot ovat lähestymässä starttiaan ja jossa opiskelijamäärien korotus pullistaa jo seiniä ja kattoa. Mantramainen hoku ”tasapuolisesta supistamisesta” ei ole millään muotoa tilanteen mukaista toimintaa. Voitaisiinko tähän aiheeseen siis palata silloin, kun opetus- ja tutkimustehtäviä on tosiasiallisesti karsittu ja supistettu?

Edelliseen liittyy pienempi säärintama, jonka mukaan korkeakoulun toivotaan ottavan enemmän vastuuta puolustusvoimien kansainvälisten tehtävien miehittämisestä. Tässä vaatimuksessa on puolensa – perustuuhan se puolustusvoimien tehtäviin – mutta vaatimuksen kohdentaminen juuri sille kolmivuotisjaksolle, jonka opettajatehtävässä oleva upseeri tavanomaisesti ainelaitoksella palvelee, ei ole realismia. Osukoon tarpeellinen kansainvälinen komennus ennen tai jälkeen opettajatehtävän, mutta ei juuri siinä keskellä! – Onhan siinä jo monilla esipupseerikurssi ja/ tai yleisesikuntaupseerikurssi tai tekniikan lisäopinnot tai ainakin sotilaslaitoksen opettajakurssi pirstomassa muutoinkin liian lyhyttä opettajanpostia.

Edellisestä päästäänkin kivuttomasti upseerin tehtävien yleiseen kierrätysvauhtiin: olisikohan jo aika kypsä sille, että tavoitteeksi kaikilla tasoilla otettaisiin hitaampi onnenpyörän pyörytystahti ja normilukemana voitaisiin pitää vähintään neljää tai jopa viittä vuotta samassa tehtävässä? Perustelen hitaammin viuhahtelevia siirtomääräyksiä upseerien pidentyneillä palvelusajoilla, komplisoidummilla tehtävillä ja myös havainnoilla siitä, miten liian rakettimäinen aloitusvauhti voi johtaa jo uran puolivälissä pakkotilanteisiin, joissa tarjolla on vain vaaka siirtoja ja niitäkin voittopuolisesti alaviistoon.

Upseerien vaihtuvuudesta juolahti mieleen, että valmistaudumme ottamaan vastaan viidettä virkamiestä vararehtorin tehtävään alle kahden vuoden tarkastelujaksolla - johan on tuulinen palli. Siitä huolimatta tervetuloa ja menestystä eversti Teppo Lahldele uuteen tehtävään!

Järeimmät saluutit ammutaan kuitenkin rehtorien vahdinvaihdolle. Kenraalimajuri Pertti Salminen teki erinomaisen tuloksen, katsoopa asiaa sitten Maanpuolustuskorkeakoulun aseman tai sen sisäisen toiminnan kehittämisen vinkkelistä.

Uudelle rehtorille, prikaatikenraali Vesa Tynkkyselle toivotan kaikkea sitä valoa ja myötätuulta, joilla selvittää ennustejakson epävakaita vivahteita.

Päätoimittaja, sääpessimisti OTO Aulis Minkkinen

Maanpuolustuskorkeakoulu on saavuttanut ja vakiinnuttanut asemansa Suomen yliopistojen joukossa. Pitkäjänteinen työ on saavuttanut tavoitteensa. Onkin aika pohtia tulevaa suuntaa ja edessä olevia näkymiä.

Korkeakoulun tutkintojärjestelmä on sotatieteiden kandien ja maisterien osalta tavoitetilassa. Viimeiset edellisen tutkintojärjestelmän mukaiset sotatieteiden maisterit nimitettiin virkoihin ja ylennettiin yliluutnanteiksi kuluvan vuoden huhtikuussa. Jatkossa kandidaiheen opintojen jälkeen on neljän vuoden työelämäjakso jonka jälkeen alkavat kahden vuoden maisteriopinnot. Ensimmäinen maisterikurssi alkaa ensi syksynä. Korkeakoulun opetuksen kannalta uuden kurssin toteuttaminen onnistuneesti on keskeisen tärkeää.

Aivan uutena päänavauksena Maanpuolustuskorkeakoulun toimintakentässä on sotatieteiden maisteriopintojen avaaminen siviiliopiskelijoille pääsykokeen kautta vuonna 2010. Opiskelevasta ryhmästä tulee pieni ja tutkinnon tavoitteena on kouluttaa niin asiantuntijoita kuin johtajia laajan turvallisuuskäsitteen alta löytyviin tehtäviin. Suun-

nittelu etenee tässä kohtaa pitkin harppauksin, jolloin yksilöidyt tavoitteet ovat nähtävissä vasta tulevana syksynä.

Tällä hetkellä on ilmeisen vahva ja yksimielinen tahtotila jatkotutkinnon rakenteen muuttamisesta. Nykyinen yleisesikuntaupseerin tutkinto muodostuu vuoden mittaisesta esiupseerikurssista ja vuoden mittaisesta yleisesikuntaupseerikurssista. Ensimmäisen vuoden jälkeen noin kolmannes opiskelijoista jatkaa opintoja toisen vuoden.

Tulevassa kurssirakenteessa esiupseerien ja yleisesikuntaupseerien koulutus eriytetään kokonaan. Erillisen pääsykokeen perusteella valittavien upseerien

---

yleisesikuntaupseerin tutkintoon johtavat opinnot kestävät jatkossa kaksi vuotta. Esiupseerikurssille opiskelijat komennetaan ja kurssista näyttäisi näillä näkymin tulevan nykyistä kurssia lyhyempi. Pääesikunta antaa tulevasta rakenteesta ja toteutuksesta suunnittelutehtävän korkeakoululle. Tavoitteena on aloittaa opetus uudessa järjestelmässä vuonna 2014, jos alustavat kaavailut pitävät paikkansa.

Tarkasteltaessa tutkintojärjestelmän tavoitetilaa voidaan todeta, että olemme muokkaamassa kokonaisuutta, joka antaa erinomaiset lähtökohdat elinikäiselle oppimiselle. Opiskelu ja työ vuorottelevat sopivassa rytmissä. Järjestelmä muistuttaa hyvinkin paljon 1990-luvun alun upseerien koulutusjärjestelmää. Sisällöt ovat kuitenkin monessa kohdassa muuttuneet melkoisen paljon.

Hallinnon ajantasaistaminen edellyttää erityisesti kuluvan vuoden ja tulevan vuoden aikana runsaasti työtä. Uusi laki ja asetus Maanpuolustuskorkeakoulusta tarkoittaa mm. johtosäännön ja työjärjestyksien uusimista. Vuoden alussa muuttunut organisaatio hakee vielä jonkin aikaa parhaita käytäntöjä. Korkeakoulun tilaratkaisuosikymmenen tarpeisiin eivät ole vielä kukaan kehitetyn edellyttämällä tasolla. Päätöksiä odotellaan ainakin vielä vapun alla tätä kirjoitettaessa. Uskon tai ainakin toivon, että ratkaisut saadaan tuoda pikaa. Uusi yliopistolaki, joka on parhaillaan käsittelyssä eduskunnassa, tulee vaikuttamaan myös korkeakoulumme toimintaan tavalla tai toisella.

Maanpuolustuskorkeakoulu on sitoutunut eurooppalaiseen tutkintojärjestelmään. Tämä tarkoittaa vuonna 2010 sitä, että opetusministeriön alainen korkeakoulujen arviointineuvosto auditoi korkeakoulun laatujärjestelmän ensi vuoden syksynä. Kysymys on siis järjestelmän auditoinnista, ei varsinaisen sisällön auditoinnista.

Korkeakoululle laatujärjestelmän osaset ovat pääosin tuttuja. Kysymys on lähinnä kokonaisjärjestelmän luonnista, jossa parhaita käytäntöjä monistetaan koko työyhteisön käyttöön, selkeytetään toimintatapamalleja ja tehdään kattava mittaristo.

Vaikka asiaa silottelisi kuinka paljon, totuus on se, että edessämme on melkoisen paljon töitä. Suhtautukaa asiaan positiivisesti, sillä laatu on oikein ymmärrettynä ja oikein käytettynä kuitenkin iloinen asia.

Edellä on tuotu esille vain muutamia näkymiä tuleviin vuosiin, joten paljon tärkeää ja sanomisen arvoista jäi sanomatta. En ole ihastunut käsitteen ”jatkuva muutos” hokemiseen. Sen sijaan hyväksyn sen, että tunnistettuihin ja puntaroituihin kehittämistarpeisiin on panostettava ja niitä on edistettävä.

*Vesa Tynkkynen
Vararehtori
(Rehtori 1.6.2009 alkaen)
Priikaatikenraali*

Aulis Minkkinen

Sanovat, että tabuista ei saa puhua, ja peräpukamista ei kannata puhua.

Ovatkohan oikeassa? Nostetaan mirrit pöydälle ja katsotaan, miltä kanalta lirahtaa ensin. Kielletyn kritiikin TOP 5 on katettu. Vaan ensin on syytä lukea laatikkoon kirjoitetut varoituksen sanat.

Tabuja ja peräpukamia

VAROITUS LUKIJALLE:

Tämä teksti saattaa aiheuttaa itsetutkiskelua, jolla voi olla vakavia vaikutuksia kykyysi valehdella itsellesi ja muille. Jos olet taipuvainen herkkähipiäisyyteen, koet empatiavajetta, luet tätilehtien kysymys – ja vastauspalstoja, sinulla on kotilääkärikirja, Tarot –kortit tai korostuskynällä alleviivattu virkaehtosopimus, niin lopeta lukeminen tähän.

TOP 5: puskasta-ampujan taivas

On se kumma, että työilmapiirikyselyssä pidetään sitkeästi mukana puskasta-ampujien tarpeisiin nimettömien ilmiantojen mahdollisuutta. Organisaatiot ovat täynnänsä työsuojelu-, työterveydenhoito-, luottamus- ja sosiaalikirjurihenkilöitä. On oikeusasiamiehiä, on lakimiehiä, tarkastajia, controllereita ja jopa virkavastuulla toimivia esimiehiäkin. Ja palautelaatikko, johon on tietävästi tullut kolmasti purkkapapereita, kerran työmiehen aurinkoa kuvaava litografia ja kerran esitys turhan laatikon poistamisesta.

Silti jonkun näennäisoikeustuvan nimeen nykyään saa tehdä nimettömiä, perättömiä ja koston tähtääviä ilmiantoja! Näiden perässä sitten juostaan työaika tuhlata, tai jos ei juosta, niin ollaan muka välinpitämättömiä tai jopa rikollisia. Kyllä asia on sillä tavalla, että asiallisista asioista on reklamoitava alikirjoituksen kera - ei puskasta ampuen.

TOP 4: juoruämmien markkinat

Juoruämmien kalkatuksella on pitkät, mutta kunniantomat perinteet. Silti perinteenvaalijoita riittää sukupuoleen katsomatta. Erityisen kuumaa tavaraa ovat juurut kuumasta tavarasta, unohtamatta myöskään perinteisempiä kateus- ja kännäysjuttuja. Myös selän takana tapahtuva puuttuminen toisen henkilön työmoraliin (*nii-in... taas se lähiti, vaikka kello on vasta kymmentä yli*) on näiden tiedonvälityksen antisankareiden normirepertuaaria.

Pitäisi varmaan kaivaa sodan aikaiset julisteet esiin ja leimata huhujen levittäminen vihollisen käytyröinniksi – jollei itsensä sielunvihollisen. Ja maksaa joka huhusta kunnan tapparaha sille, joka ilmiantaa huhutehtaan tai auliin välittäjän.

TOP 3: koulussa kiusattu

Nykyään hyvin näppärää on kääntää jokaisen hunsvotin rikolliset edesvastuuttomuudet tai sitä lievämpi epäsosiaalisuus koulu-, intti- tai työpaikkakiusaamisen viaksi. Ihmekös sitten, että kiusatun titteli on kovaa valuuttaa. Sillä on näppärää selittää kaikki se, mitä joku muu pitää moitittavana – joku jopa rangaistavana. Mukava on monimurhaajan olla, kun paapontaa piisaa: *”ei Matti luonnostaan tuhma ole; se on yhteiskunnan vika”*.

Meistä jokaisen taustoista löytyy kalkkiviivoilla kaaduttu juoksupailu tai luokan edessä housuun laskettu laulukoe, kun tarpeeksi kaivellaan. Takaiskut ja ajoittainen v-utus kuuluvat elämään, ja se on yhteiskunnankin hyvä tunnustaa - myös aikuisemmalla iällä työelämässä.

TOP 2: akateeminen sotilas-svoboda

Aiemmin oli tapana pätkäistä kadetille pari viikkoa poistumiskieltoa, jos hän töpeksi. Tapana oli myös perjantaisin tarkastaa, että valtion tarjoamat majoitustilat ja varusteet ovat loman mahdollistavassa kunnossa. Luennollakin piti opiskelijan käydä, eikä sielä saanut edes chattailua netissä. Esimiesten haukan silmä valvoi sotilaallisuuden säilymisen.

Vaan sitten tuli väärin ymmärretty ja surutta huorattu ”akateemisuus”, jonka jäljiltä sotilaallisuudesta on suurin piirtein jäljellä virkapukineet ja ajoittainen tervehtiminen; nekin molemmat *soveltuvin osin*. Esimiehetkin ovat (pakko-)oppineet sokeiksi, kuuroiksi ja välinpitämättömiksi akateemisen opiskelijan pyhäksijulistamisen seurauksena. On korkea aika tarkistaa, mitä tarkoittaa MPKK-lain ensimmäiseen pykälään perustuva ”sotilaallinen järjestys” Maanpuolustuskorkeakoulussa ja miten se heijastuu talosta valmistuvien virkamiesten arvoihin ja asenteisiin työelämässä.

TOP 1: wanted alive: sotilaslääkäri

Muistan ajan, jolloin vielä oli oikeita, tuimia sotilaslääkäreitä. He heittivät vapautuksenonkijat muitta mutkitta ulos ja löivät selkeisiin tapauksiin vielä ”AIH” –merkinnän päälle (aiheeton käynti, josta seurasi rangaistus). Sitten, kun oli Asiaa isolla aalla, niin sotilaslääkäri hoiti homman kunnolla. Esim. ne peräpukamat.

Vaan mistä löytäisi tänä päivänä selkärankaisen lääkärin, joka antaa myös koopeeta? Ei sellaista taida enää löytyä mistään; ei edes isolla rahalla, vaikka melkein liliuksellisesti voisi maksaa hänelle, joka säästäisi vuodessa tukuittain löyhästi myönnettyjä sairauspäiviä. Niin on lääkärikunta VES-tietoisien asiakaskunnan puun ja julmettujen vahingonkorvauskanteiden kuoren välissä, että siinä selkäranka pakostikin litistyy notkeaksi kumartaa vähemmän riesan suuntaan.

Mihin tulit maanpuolustusyliopisto?

Taiteilija Serquei Zlenko maalasi rehtorin muotokuvan.

Upseerikoulutus täyttää tänä vuonna 230 vuotta. Se alkoi aikanaan samaan tapaan kuin mikä tahansa korkeakoulutus – alan, siis sodankäynnin, taitoja piti pohtia, tutkia ja opettaa. Niin syntyivät muutkin yliopistot – yhdistämällä käytäntö, tarve ymmärtää sen tarkoitus, tarve kehittää ja tarve opettaa. Harhautuminen käytännön ja siitä johdetun teorian erottamiseen lienee johtunut siitä, ettei erottelija ole suostunut ajattelemaan.

Niinpä puheet erityisestä tarpeesta akatemisoida upseerikoulutusta viimeisen vajaan sadan vuoden aikana ovat olleet aikamoista harhaoppisuutta.

Kysymyksenhän olisi pitänyt olla upseerin tehtävissä tarvittavan osaamisen hahmottamisesta tutkimuksen kautta ja koulutuksen tason nostamista vastaamaan havaittuja tarpeita.

Tutkimuksen metodiikka kehittyi aikaa myöten. Esimerkiksi jo Sotakorkeakoulua perustettaessa haluttiin systematisoida tutkimusta ja ottaa noita metodeja käyttöön. Vuosikymmenien kuluessa alettiin yhä enemmän puhua tutkittuun tietoon perustuvasta opetuksesta ja toiminnasta – mutta saman tien harhauduttiin kvasitieteellisyyteen, päätetyn toiminnan perustelemiseen niin sanotulla tutkimuksella. Väärinymmärrys tutkimuksen

roolista oli mukana synnyttämässä käsittämätöntä juopaa käytännön ja teorian välille, mikä kostautuu yhä edelleen.

Ajatus yliopistosta

Ajatus upseerikoulutuksen ja tutkimuksen yhdistävästä maanpuolustusyliopistosta kiteytyi 1970-luvun puolivälissä, kun jo jonkin aikaa oli tuotu elementtejä yliopistoista ikään kuin jalostamaan Kadettikoulussa annettua opetusta. Osa tuontitavaraa oli alalle vierastakin – ainakin siitä syystä, että tuonnin aiheutti tarkoitukseton akatemisointi ilman kytkentää tarpeeseen.

Ajatus yliopistosta ei sinänsä ollut huono tai väärä. Sitä elät-

tivät eteenpäin erilaiset upseerikoulutustyöryhmät, kunnes syntyi päätös ja hankkeen johto annettiin Sotakorkeakoululle. Se halusi college-tyyppisen ratkaisun, mutta lopputuotteena tuli ainelaitos-tutkinto-osastomatriisi, osin sopimaton yhteen läntisten sotilas- ja siviilikollegojen kanssa, mutta lopunperin ihan hyvä konseptio senhetkiseen aloitustilanteeseen.

Maanpuolustuskorkeakoulun ensimmäiset kymmenen vuotta olivat asteittaista edistymistä saralla, jossa tutkittiin sodankäynnin ja sitä lievempien ilmentymien ympäristö- ja luonnemuutosta, teknillistä kehitystä, johtamista, toimintakykyä, opetusmetodiikkaa sekä kehitettiin opetusta ja organisaatiota. Matka kävi varmasti ihan oikeaan suuntaan, mutta hitaasti, koska koulutusjärjestelmää piti muuttaa milloin milläkin syyllä, mielipiteellä ja jopa matkimalla - usein ilman sen syvempää tutkimusta ja hyviä kokemusperäisiä käytäntöjäkin unohtaen.

Keinotekoinen jako

Sitten tuli Bologna-prosessi ja uudet tuulet. Montaa asiaa ryhdyttiin matkimaan muilta aloilta, siis tieteenaloilta, kai taas jonkinlaisen alemmuudentunteenkin vallassa. Syntyi perin keinotekoinen jako sotatieteellisten ja sotilasammattillisten opintojen välille, eikä siitä ole päästy eroon edes lakia uudistettaessa. Kysymys on kuitenkin yhä samasta kokonaisuudesta, jossa käytäntöihin kohdistuva tutkimus luo teoriaa, jota sitten opetetaan eri menetelmin yhdessä käytännön taitojen kanssa, jotta saataisiin aikaan upseereita ja alan asiantuntijoita. Tätä perusviritystä ei ole kritisoitu yhteiskunnan eikä yliopistoyhteisön taholta, mutta silti on yhä vielä tuotettu alalle outoja ratkaisuja.

Mainitun prosessin ja muiden muutosten kautta on saatu aikaan vahva kokonaisuus, jossa on kyetty palauttamaan jotakin vanhaa ja hyvää, tehty uusia rohkeita ratkaisuja verrattuna moneen muuhun sivistysvaltioon ja lopulta sinetöity maanpuolustusyliopiston profiili yleisessä tiedonkentässä, yliopistojen joukossa, suomalaisessa yhteiskunnassa ja Bologna-yhteisössä. Suomen dualistisessa korkeakoulujärjestelmässä olemme käytännön läheisyydestä huolimatta sillä puolella, johon luonteemme mukaisesti kuulumme. Ammattikorkeakoulupuoli olisi luonteen näkökulmasta väärä sekä tutkimusta, osittain opetuksen perusteita ja yhteiskunnallisen vuoro vaikutuksen tasoa tarkasteltaessa. Ammatti-

korkeakoulut puolestaan näyttävät pyrkivän samaan suuntaan ja lähestyvän yliopistoja, mikä ei ehkä Suomen kehityksen kannalta ole pelkästään siunaus. Sen me koimme aliupseeriston koulutusjärjestelmien kolmikymmenvuotisessa muutoshistoriassa.

Yliopistollinen tutkimustehtävä

Maanpuolustuskorkeakoululla on profiilinsa puitteissa yliopistollinen tutkimustehtävä. Sen tulee tuottaa koko yhteiskunnan käyttöön tietoa turvallisuudesta, kriiseistä, sodasta ja asevoimien toiminnasta. Samalla tuo tieto toimii opetuksen toisena perustana. Maanpuolustuskorkeakoululla on myös tieteenalaperustainen profiilinsa – ei ole olemassa sotatiedettä, vaan yleisten tieteenalojen edellä mainittuja tiedon aloja käsitteleviä kulmauksia – sotatieteitä. Niillä on yleensä luonteva nimikin, olipa sitten kysymyksessä strategia, sotahistoria, operaatiotaito, taktiikka, sotilaspedagogiikka, sotilassosiologia, sotilaspysykologia, sotateknikka ja niin edelleen. Ei ole syytä epäillä näiden ”alatiiteenalojen” olemassaoloa ja varsinkaan niiden tutkimuksen kuulumista maanpuolustusyliopistoon. Maanpuolustuskorkeakoulun yliopistoprofiili ja yhteiskunnallinen rooli ovat yhtä selvät kuin sen päätehtävä, upseerikoulutus.

Millainen upseerikoulutus? Ei ole, eikä voi olla kuin yksi opetussuunnitelma, joka kattaa yhtä hyvin teorian kuin käytännönkin opetuksen, annettiinpa se sitten Santahaminassa tai puolustushaara-, aselaji- ja toimialakouluissa. Laki määrittelee selkeästi opetuksen johtajan ja siihen osallistuvat. Niinpä kysymys opetussuunnitelman omistajastakin on yksiselitteinen. Yhtä selvää kuitenkin on se, että puolustushaarat tuovat suunnitelman koulu-kohtaisiin osuuksiin yksityiskohtaista sisältöä, onhan niillä viimeisin tieto oman alansa käytännöistä

Suomessa. Opetussuunnitelma on opetuksen perusta, jota täydentävät pedagogiset käsikirjoitukset. Ne ovat jatkuvasti kehittyviä selostuksia siitä, miten opetus toteutetaan.

On tärkeätä, että opetus- ja oppimismetodiikan kehittymistä seurataan, tutkitaan ja opetetaan. Ihmisen ymmärrystä ja oppimista koskevien uusimpien metodien käyttöönotto on oikein, koska tieto oppimisesta lisääntyy ja edistyy. Sen rinnalla on muistettava ja opetettava metodiikka, jonka monet ovat olleet valmiita saattamaan behavioristisena historian roskakoriin, nimittäin se kuuluisa ”äksäsi”. Sitä kuitenkin tarvitaan koulutukseen lyhyden vuoksi ja erilaisissa pikatilanteissa sekä taistelutukentien olosuhteissa.

Syntyipä laki Maanpuolustuskorkeakoulusta. Viimeistään nyt opittiin, että lain valmistelu on intohimoja herättävä asia. Ja opittiin, että ellet ole palvelullut Maanpuolustuskorkeakoulussa tällä vuosituhannella, olet kyllä väärä ihminen luonnostelemaan lakia, vaikka olisit lakimies tai sotilas. Siinä työssä pitää tuntea vallitseva käytäntö ja osata ottaa huomioon yksityiskohtaisetkin liittymäpinnat korkeakoulujärjestelmään. Ongelma näyttäytyi jo vuonna 2006 voimaan tulleen asetuksen teossa. Kesä 2005 käytettiin uuden järjestelmän huomioon ottavan asetuksen luonnosteluun. Se kuitenkin revittiin syksyllä kappaleiksi ja alettiin paikata vanhaa. Onneksi selvittiin. Vuonna 2001 lainsäädännössä ei ollut mennyt yhtä hyvin. Yliopistotutkintojen järjestelmästä olivat Maanpuolustuskorkeakoulun

uudet tutkinnot tipahaneet pois. Sama oli 2005 käymässä Bolognan mukaisten tutkintojen osalta, kunnes saatiin eduskunnan sivistysvaliokunta keittiön kautta asialle ja tutkintojemme rinnastukset asetukseen.

Historian ensimmäinen Maanpuolustuskorkeakoulua koskeva laki ja asetus antavat pohjan toiminnalle. Menossa oleva johtosääntötyö tosin paljastaa jatkuvasti asioita, joita olisi pitänyt kye-

tä hahmottamaan jo lain valmistelussa. Melkoisen työmäärän ja vaikeuksien kautta laki saatiin kuitenkin keskeisiltä osiltaan aika hyväksi, nykytilaa vastaavaksi ja tulevaisuuteenkin katsovaksi. Muutama kommentti jatkossa muistettavaksi on paikallaan.

Laissa instituutiomme on nimetty korkeakouluksi. Syyinä on parhailaan menossa olevan yliopistolain eduskuntakäsittelyssäkin keskeinen yliopiston määrittely ja haluttu autonomiataso. Yritys yliopistolaissa mainitsemisen suuntaan on kova - toivotavasti siinä luetellaan valtakunnan kaikki yliopistot niiden hallinnollisesta rakenteesta ja säädösten vaikuttavuusasteesta riippumatta.

Pelkästään ensimmäisen kouluttajatehtävän taitojen hallitseminen ei ole eikä voi olla upseerin peruskoulutuksenkaan tavoite. Ymmärrettävä on myös työn liittyminen turvallisuusympäristöön, yhteiskuntaan ja kasvamiseen ihmisenä. Tavoitteena ei voi enää olla myöskään kaikkien tarvittavien käytännöllisten yksityiskohtien osaaminen, kun todellisuudessa kaikki puolustusvoimien joukotkin eroavat kalustoineen ja oppeineen toisistaan. Omaksumistaitojen kehittäminen ja jatkuvaan oppimiseen valmentaminen ovatkin tänään maanpuolustusyliopiston keskeisiä tehtäviä. Yhden katon ja opetussuunnitelman alla opetuksen ja oppisisältöjen tarkoituksenmukainen kehittäminen tutkintotasojen välillä onkin mahdollista.

Maanpuolustuskorkeakoulun tehtävien määrittely asetui lopulta oikeisiin uomiin. Tehtävien logiikka on nyt kronologisen ehjä ja ymmärrettävä – tutkimuksesta opetukseen ja yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen. Eikä logiikka mitenkään haasta opetuspainotteisuutta tai upseerikoulutuksen ensisijaisuutta. Opetuksen perustuminen tutkimuksen tuloksiin ja alan parhaisiin käytäntöihin on timantinkova, mutta koko puolustusvoimia haastava. Parhaiden käytäntöjen tuominen opetukseen voi perustua vain toimivaan henkilöstösuunnitteluun ja koko puolustusvoimien, mutta erityisesti koulujen keskinäiseen vuorovaikutukseen. Puolustushaarojen suunnittelulla on tässä keskeinen osuus perusasiaopettajien laadun varmistamiseksi. Eri-tysaloilla – strategiassa, sotahistoriassa ja vastaa- vissa - keskeistä on korkeakoulun ja pääesikunnan henkilöstöalan yhteistyö.

Lain tehtäväpykälä määrittelee myös Maanpuolustuskorkeakoulun ja puolustushaarojen sekä pääesikunnan keskinäiset roolit. Hyvä teksti vaatii vain sen, että sitä noudatetaan ja että kukin pysyy roolissaan. Korkeakoulussa laaditaan parhaillaan laatujärjestelmää, jonka palauteosuudet pyrkivät varmistamaan pääesikunnan ja erityisesti puolustushaarojen tarpeiden kartoittamisen ja huomioon ottamisen. Kun laatujärjestelmää 2010 arvioidaan, mainittujen tahojen on oltava siinä koulutustarkastuksen tapaan kiinteästi mukana. Laatuksymyk-siin kuuluu se, miten varmistetaan niiden parhaiden käytäntöjen siirtyminen opetukseen.

Säädöspankki tule pitkälle kuntoon, kunhan johtosaantö, työjärjestykset ja järjestyssäännöt tulevat valmiiksi. Pahimpina puutteina on nähtävä sotilasprofessuuriasian ratkaisu, mikä nyt helpottunee, kun virkaprofessoreita taitaa jäädä vain meille. Toinen puute on ulkopuolisen rahan käyttömahdollisuuksien rajallisuus. Saatavissa olevaa rahoitusta on kyettävä käyttämään henkilöstön palkkaamiseen joustavasti tuottamatta puolustushallinnolle henkilötyövuosia. Eduskunta edellyttää näiden asioiden selvittämistä ja ratkaisemista.

Organisaationsa puolesta Maanpuolustuskorkeakoulu on eräänlaisessa määräaikaisessa tilassa. Jatkoksin yleisistä tehtävistä ja hallinnosta on kyettävä siirtämään virkoja opetukseen ja tutkimukseen, mutta nyt olisi kyettävä elämään viitisen vuotta uudistetulla kokoonpanolla. Isommat uu-

distukset olivat pöydällä, mutta puutteelliset tilat eivät niitä mahdollistaneet. Nyt on nähtävä niin, että vuosina 2014–2015 opetussuunnitelmia on tarkistettavat ainakin jatkotutkimuksen osalta vastaamaan 2006 aloitettua koulutusjärjestelmää. Siihen mennessä olisi saatava joko merkittävä määrä tiloja ja peruskorjattua tai mieluummin uudisrakennus Santahaminaan. Tähän yhteyteen istuu sitten hyvin myös kokoonpanouudistus.

Maanpuolustuskorkeakoulu seisoo kyllä vakaasti perustuksillaan ja kehittyi ylöspäin

Henkilöstönsä osaamisen puolesta Maanpuolustuskorkeakoulu on kehittynyt jatkuvasti. Lukumääräinenkin lisääminen erityisesti tutkimuspuolelle on tarpeen, mutta siihen vastausta etsitään ulkopuolisen rahoituksen keinoin. Opiskelijaluku ja erityisesti opinnäytteiden sekä uuden järjestelmän pienopetusryhmien määrä eivät mahdollista sotilasopettajavoiman vähentämistä, vaan yhä enemmän turvaudutaan korkeakoulun ulkopuolisiin asiantuntijoihin ja sotilaiden siirtämiseen sisällä hallinnosta opettajiksi. Työilmapiiri on yleisesti hyvä, joskin muutamassa toimipisteessä selkeä parannus on tarpeen.

Imagon ja ulkoisen tunnettavuuden osa-alueella on yhä tekemistä. Kansalaisten keskuudessa tunnettavuus on jonkin verran laskenutkin vuosien 2003–2004 huipputasosta. Siihen ovat vaikuttaneet varmaan myös kansainväliset tapahtumat ja esiintymismäärien lasku mediassa. Tässä asiassa voisi läheisempi yhteistyö puolustusvoimien muiden osien kanssa ja niiden varusmiesten keskuudessa jakama informaatio auttaa. Valtionhallinnon ylätasolla ja korkeakoulutuksen piirissä tunnettavuus lienee noussut.

Lopuksi voisi todeta, että Maanpuolustuskorkeakoulu seisoo kyllä vakaasti perustuksillaan ja kehittyi ylöspäin. Kiitän yhteistyösopapulia ja henkilöstöä viime vuosien arvokkaasta rakennustyöstä.

*Pertti Salminen
Kenraalimajuri
Rehtori 1.9.2004 - 31.5.2009*

Tutkittua tietoa reservin kunnosta

Mihin suomalaisen reservin kunto on matkalla? Kysymykseen tarjoaa vastauksia 29.5. julkaistava tutkimus reservin fyysisestä suorituskyvystä. Tutkimuksen tekee ainutlaatuiseksi aineiston laajuus, sillä sitä varten testattiin lähes 850 reserviläistä kertausharjoitusten yhteydessä kahdeksalla paikkakunnalla.

Tutkimusraportin kirjoittajan Maanpuolustuskorkeakoulun tutkijan LitM Jani Vaaran mukaan julkaistava tutkimus on laajempi kuin edeltäjänsä vuodelta 2003, sillä nyt on kartoitettu entistä tarkemmin tutkimukseen osallistuneiden elintapoja ja terveydentilaa.

Reserviläisten fyysisen suorituskyvyn tutkimus 2008 on pääesikunnan toimeenpanema tutkimusprojekti. Siinä ovat olleet mukana Maanpuolustuskorkeakoulu, Jyväskylän ja Turun yliopistot, UKK-instituutti, Suomen akatemia ja Sotilaslääketieteen keskus.

Ensimmäiset siviilit hakivat sotatieteiden maisteriopintoihin

Syksyllä 2009 sotatieteiden maisteriopinnot aukeavat ensimmäisille siviililinjalaisille. Kevään haussa hakukelpoisia olivat puolustusvoimien palveluksessa olevat yliopistossa vähintään kandidaatin tutkinnon suorittaneet siviilit ja erikoisupseerit sekä ennen vuotta 1995 valmistuneet upseerit, jotka ovat suorittaneet esiupeeerikurssin. Kahteen jälkimmäiseen ryhmään kuuluvilta henkilöiltä ei kuitenkaan saapunut hakemuksia.

Syksyllä aloittava joukko on pieni, vain muutama henkilö. Hakemusasiakirjojen lisäksi valinta perustuu kirjalliseen pääsykokeeseen ja haastatteluun.

.....

Tunnustusta puolustusvoimien kehittämisestä

Kolme maanpuolustuskorkeakoululaista pokkasi VAKA-säätiön stipendin puolustusvoimien kehittämiseksi tehdystä merkittävästä työstä. Stipendin saivat tutkija KT Soili Paananen Käyttäytymistieteiden laitokselta, majuri KT Pekka Halonen Täydennyskoulutus- ja kehittämiskeskuksesta sekä yliluutnantti Juha Kokko Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitokselta.

Vuoden 2009 valinnoissa painotettiin uusien menetelmien sekä uuden tiedon ja uuden ymmärryksen tuottamiseen liittyvää toimintaa työtai tiedeyhteisössä.

.....

Yliopistojen hallintojohdon kevätseisaus

Lakiuudistus pistää yliopistojen rahoituskuviot uusiksi ja korkeakoulujen yhteenliittymiä on valmis-teilla eripuolilla maata. Yliopistojen hallintojohdon kevätseminaarissa Maanpuolustuskorkeakoulussa pohdittiin, kuinka viestiä muutoksista ja rakentaa organisaatiolle laatukulttuuri.

Keväinen väitösbuumi

Maanpuolustuskorkeakoululaisia väitteli touku-kuussa myös Helsingin yliopistossa. Tutkimusryhmän johtaja evl Torsti Sirén Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitokselta käsitteli väitöstutkimukses-saan Puolan puolustusidentiteettiä kylmän sodan jälkeen. Strategian pääopettaja evl Mika Kerttunen puolestaan tarkasteli Intian ydinasepolitiikan ja ulkopolitiikan suhdetta.

Väitöskirjat on julkaistu Strategian laitoksen julkaisusarjassa.

Torsti Sirén: *State Agent, Identity and the "New World Order" Reconstructing Polish Defence Identity After the Cold War Era*

Mika Kerttunen: *'A Responsible Nuclear Weapons Power' - Nuclear Weapons and Indian Foreign Policy.*

.....

Sotilassaaren 200-vuotisjuhlaviikot

Suomen sodassa keväällä 1808 Santahaminasta tuli sotilassaari. 200-vuotisjuhlan kunniaksi saarella järjestetään lukuisia yleisötapahtumia elokuussa 2009.

Maanpuolustuskorkeakoulun MILjazz käynnistää juhlaviikot, ja 1.9. Sanomatalossa avataan saaren luonnosta ja sotilaskulttuurista kertova valokuvanäyttely. Tässä yhteydessä julkaistaan myös Sotahistorian laitoksen Santahamina-teokset. Näyttelyn avaa puolustusvoimain komentaja ja Helsingin ylipormestari.

Santahaminassa järjestetään syyskuun ensimmäisten viikkojen aikana joukko-osastojen toimintänäytöksiä, saarikierroksia, sotilaselokuvatapahtuma ja paljon muuta.

Tapahtumien pääkoordinaattori on Sotahistorian laitoksen johtaja evl Jarmo Nieminen.

Onko opetuksesi linjakasta ja mielekästä?

Ensi vuonna korkeakoulumme laadunvarmistusjärjestelmä auditoidaan ja sattuneesta syystä myös prosesseihimme kohdistuu tavanomaistakin suurempi, ei pelkästään korkeakoulumme sisäinen, mielenkiinto.

Tässä yhteydessä en ota kantaa laadunvarmistusjärjestelmän kokonaisuuteen tai prosessityöhön sinänsä, vaan sen sijaan tarkastelen antamaamme opetusta ja sen linjaamista. Väitän, että monet pedagogiset kysymykset ja niiden oikeansuuntaiset vastaukset ovat sängen merkityksellisiä korkeakoulutuksemme opetuksen, opiskelun ja oppimisen laadulle ja siten

myös sille, miten auditoinnissa, saati päivittäisessä opetuksessamme, menestymme.

Lähtökohtia opetuksen linjaamiselle

Valmistautuessamme Maanpuolustuskorkeakoulun historian toiseen korkeakoulun arviointineuvoston arviointiin olemme palauttaneet mieliimme ensimmäisellä kerralla saamamme arviot. Näin siitäkin huolimatta, että olemme saamamme palautteen ja omien strategisten valintojemme mukaisesti määrätietoisesti kehittäneet opettamistamme kuten muutakin toimintaamme. Ennen oli ennen ja nyt on

nyt, mutta mitä silloisesta korkeakoulumme pedagogisesta toiminnasta sanottiinkaan:

”Oppimisen *pedagogisista lähtökohdista* laitokset keskustelivat useimmiten varsin *niukkasanaisesti*. Tavoitteiden määrittäminen koulutukselle tulee luonnollisesti Puolustusvoimien organisaation tarpeista, mutta vain parilla laitoksella arviointiryhmällemme esitettiin laajemmin kuinka tavoitteet pyrittiin systemaattisesti saavuttamaan konstruktivismiin pohjautuvalla didaktikalla.” Korkeakoulujen arviointineuvoston arviointi Maanpuolustuskorkeakoulusta (2001, 10).

Tahdon osaltani vähentää tätä pedagogista niukkasaisuuttamme menemättä tässä yhteydessä, uskoakseni monen tyydytykseksi, tämän syvemmin konstruktivismiin tai behaviorisminkaan saloihin. Sen sijaan johdattelen huomiotamme pedagogisiin lähtökohtiimme ja pedagogiseen linjaamme eli ”pedagogiseen punaiseen lankaamme”. Kenen sitten tulisi tätä ”punaista lankaa” ensin pääoppiaineittain hahmottaa ja linjata?

”Professorin roolia opetuksen linjaamisessa uusimman tutkimuksen pohjalta on ehdottomasti selkiytettävä jo tulevaa korkeakouluarviointiakin silmällä pitäen”, totesi tutkimusjohtaja professori Hannu H. Kari tämän lehden edellisessä numerossa (1/2009, 18). Edelleen esimerkiksi sotilaspedagogiikan professorin virantäyttöselostesta (1.4.2008) olemme voineet huomata, että sotilaspedagogiikan professorin tärkeimmät tehtävät ovat (muun muassa) sotilaspedagogiikan alaan kuuluvien opetussuunnitelmien sisällöllinen ja menetelmällinen kehittäminen yhteistyössä opettajien kanssa.

Näin ollen näiden odotusten ja tehtävien velvoittamana katson velvollisuudekseni ja oikeudekseni lyhyesti kertoa arvostamistani sotilaspedagogisista periaatteista. Sen sijaan, että pyrkisin ”hyvän opet-

tamisen periaatteiden” yksisuuntaiseen jakamiseen tarkoituksenani on ennemminkin pedagogiseen ajatteluun ja keskusteluun kannustaminen. Mielestäni keskeinen kysymys kuuluukin: Onko opetuksesi linjakasta ja mielekästä? Vai linjatonta ja epämielikästä? Toisaalta ellei linjakasta eikä mielekästäkään, niin millaisten periaatteiden varassa opetustasi toteutat ja pääoppiaineesi puitteissa toteutat?

Keskustelun kirvoittamiseksi väitän, että pääoppiaineidemme oppiainekohtainen opetus ei vielä ole niin linjakasta ja mielekästä kuin se voisi olla. Haasteet kasvavat entisestään kun tarkastellaan opetusta pääoppiaineiden muodostaman kokonaisuuden, opintopolun, näkökulmasta. Opintopolun eheyttämiseksi tarvitaan monitasoisia pedagogista johtamista. Pääoppiaineiden ”perustasolla” professorien tulee tutkimusperusteisestikin pedagogisesti johtaa opetustaan. Vain näin menetellen pääoppiaineiden muodostama opetuksen kokonaisuus linjautuu mielekkäästi myös tutkinnoittain ja palkatun henkilöstömme koulutusjärjestelmän kokonaisuudessa.

Linjakuus ja mielekkyys sekä ehyt opintopolku käytännössä

Linjakuus ja mielekkyys ovat sekä pedagogisia että sotilaspedagogisia käsitteitä, joita on tutkimuksenkin kautta jalostettu jo sangen pitkään. Mielenkiintoisella tavalla osin erilaisista tutkimusintresseistään ja -orientaatioistaan sekä tutkimusperinteistään huolimatta linjakuudesta, kuten mielekkyystestäkin, on tullut yhteiskunnassamme kulttuurillisesti erittäin laajalti jaettu käsite. Pelkästään siksi, että nämä käsitteet ovat parhaillaan yhteiskunnallisen pedagogisen diskurssin aallonharjalla, emme toki ole linjakuutta ja mielekkyyttä pedagogisiksi peruskäsitteiksemme valinneet. Voisi kuitenkin sanoa, että ne ovat keskuudessamme muokkautuneina

osoittautuneet käytännössään elinvoimaisimmiksi esimerkiksi valitettavan yleisen ”postmodernin” periaatteettomuuden ja linjattomuuden sijaan.

Linjakuus ja mielekkyys – mitä ne tarkoittavat?

Oletan, että viimeistään tässä vaiheessa lukija odottaa ”käytännöllistä käännettä” ja selvitystä siitä, mitä linjakuudella ja mielekkyydellä tarkoitetaan sekä mitä ne merkitsevät käytännössä. Aluksi korostetaan sitä sotilasperinteestäkin kumpuavaa tosiasiaa, ettei pelkkä hyvien periaatteiden ulkoa oppiminen auta, ellei niitä osata soveltaa. Sen takia pelkän periaate-esittelyn sijasta tuon esille käytännön esimerkkien avulla miten me sotilaspedagogiikan parissa olemme näitä periaatteitamme käyttäen soveltaneet.

Opetuksen mielekkyys merkitsee muun muassa seuraavaa:

- tavoitteellisuutta
- aktiivisuutta ja tutkivaa työnotetta
- reflektiivisyyttä suhteessa omaan oppimiseen, opiskeluun ja opetukseen
- teorian yhteyttä käytäntöön ja käytännön yhteyttä teoriaan
- kontekstuaalisuutta oppimisympäristöjen ”tosielämään” vastaavuutena
- siirtovaikutusta (transfer), jolloin opitaan toimintaympäristöissämme tapahtuvaa toimintaa varten – ei niinkään vain korkeakoulua varten
- vanhan ja uuden tiedon suhteuttamista toisiinsa sekä opitun kokonaistoiminnan merkitysyhteyksiinsä asettamista
- yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta itseopiskelun tukena
- kansallisesti kansainvälistyvää opiskelua (Toiskallio 1998, 179; Nevgi ja Tirri 2003; Mäkinen 2005).

Tavoitteellisuudella muistutetaan siitä, että opintojaksokohtaisten tavoitteiden lisäksi on olemassa sekä tutkintojen ja opintokokonaisuuksien (esimerkiksi perus- ja aineopintojen tai syventävien opintojen; moduulien) institutionaalisia tavoitteita, kuten henkilökohtaisia opiskelu- ja oppimistavoitteita. Koska jokaisen opiskelijan, kuten opettajankin, oppiminen on tärkeää, on kaikkein keskeisintä, että me opettajina tiedämme, millaisia tavoitteita opiskelijoillamme ja meillä itsellämme on ja miten ne suhteutuvat institutionaalsiin tavoitteisiimme sekä miten voimmekaan yhteistoiminnassa sitoutua yhä haastavampien ja itseämme kokonaisvaltaisesti kehittävien tavoitteiden tavoitteluun.

Jokainen meistä on johtaja – ellei muiden niin vähintään itsensä. Vastaavasti jokainen meistä voi oppia – myös yhä paremmaksi opettajaksi kuin tutkijaksikin. Aivan kuten esimerkiksi johtamiskäytäytymistämme voidaan ja tuleekin kehittää mm. saamamme palautteen ja laatimamme johtajana kehittymisen suunnitelman perusteella, voidaan myös opettajuuttamme ja tutkijuuttamme suunnitelmallisesti kehittää. Voimme siis asettaa itsellemme kehittämistavoitteita matkalla opetuksemme kehittävään mielekkyyteen ja linjakuuteen.

Aktiivisuus ja tutkiva työote

Aktiivisuudella ja tutkivalla työotteella tarkoitetaan sellaista kaikkien tutkintotasojen läpikäymistä periaatetta, jossa tutkielma-, pro gradu- ja diplomityöprosessit ovat asianomaisten tutkinto-opintojen ”selkäranka”. Toisaalta tutkivan työotteen periaate ilmenee muutoinkin kuin oppinnäytetyön tekemisenä, koska johtoajatuksena on aktivoida jokainen opiskelija ja oppija tavoittelemaan itselleen parasta mahdollista oppimistulosta.

Oleellista on siis haastaa tutkivan työotteen muodossa opiskelijaa opiskelemaan oikein ja syväsuuntautuneeseen oppimiseen tähdäten sen sijaan, että ohjaisimme oppijoitamme vain muistamaan valmi-

ta vastauksia ohjesääntöistämme ja oppaistamme. Mainittakoon, että tutkiva työote ei tarkoita sitä, että

opiskelijat jätettäisiin yksin ohjaamattomina tutkielmansa tai ryhmätyönsä pariin. Enemmänkin se tarkoittaa sitä, että oppijan lisäksi opiskelua ja oppimista ohjaavat myös vertaiset ja opettajat sekä lähiohjauksessa että muutoin.

Jos mahdollista, tutkiva työote on opettajalle vieläkin keskeisempi periaate kuin oppilaalle muun muassa siksi, että opetussuunnitelmamme ja opinto-oppaamme jatkavat uudistumistaan. Jatkuva uudistustyö vaatii tutkivat tekijänsä ja tekijöiksi harvalukuisat professorimme sekä koko opettajistomme. Tuleehan opettajan tekemänsä tutkimuksen ja opetuksen valmistelutyön perusteella tietää, mitä vaihtoehtojakin, kuten perusteita ja perusteluja, kulloinkin voimassa olevan opinto-oppaan ja opetussuunnitelman taustalla on. Parhaimmillaan kukin opintojakson vastuupettaja pystyy itsellistekin ottamaan kantaa opintojaksonsa tavoitteisiin, sisältöön, käyttämiinsä opetusmenetelmiin ja kirjallisuuden sekä oppimisen arviointiin.

Näin ollen oppijamme eivät opi pelkästään vanhaa jo ohjesääntöihin ja oppaisiin kirjaamaamme, vaan he osallistuvat jatkuvaan tutkimusprosessiin, jossa tuotamme koko ajan uutta tietoa sekä omiin että asiakkaidemme ja sidosryhmiemme tarpeisiin. Opiskellessamme on syytä tiedostaa, että teemme työtä niin sotatieteisen kuin siviilitieteisen tutkimusyhteisömme parhaaksi. Emmekä toki vain kansallisesti, vaan yhä arkipäiväisemmin kansainvälisestikin, kuten esimerkiksi uudistuvien sotatieteiden maisteriopintojen sotilaspedagogiikan opetuksesta saamme havaita.

Opetus, opiskelu, oppiminen

Reflektiivisyys suhteessa omaan oppimiseen, opiskeluun ja opetukseen muistuttaa kasvatustieteellisestä peruskäsitteestä, jonka mukaan opettaja opetuksellaan vaikuttaa oppijan opiskeluun, ja vasta sitä kautta pyritään vaikuttamaan itse oppimiseen (opetus -> opiskelu -> oppiminen). Mielienkiintoista onkin se, kuinka opettajat syventyvät miettimään, miten ja millaisissa oppimisympäristöissä opiskelijat opiskelevatkaan kyseisen tutkimuksen, opintokokonaisuuden ja opintojakson aikana. Se, että opiskelija istuu kuuliaisena näköisenä luentosalissa tai kysyy ”fiksuja” kysymyksiä luentosta, ei vielä välttämättä kerro paljoakaan oppijan opiskelusta tai oppimisesta. Luentosalin tai harjoituskäyttötymisen lisäksi tulee toki tiedostaa, mitä ja miten opiskelija lukee ja lukemaansa jäsentää, mitä sen perusteella kirjoittaa, miten oppimaansa esimerkiksi käytännön ongelmatilanteessa soveltaa ja puurtaako hän yksin kammiossaan vai vaikkapa paikallisessa lukupiirissä.

Reflektiivisyydestä otettakoon esimerkiksi sotilaspedagogiikan perusopintojen opintojakso Ihminen toimijana ja oppijana. Opintojakson tavoitteisiin sisältyy se, että jokaisen opiskelijan tulee alkaa pohtia oppimistaan, opettamistaan sekä ihmis-, oppimista ja opetuskäsitteisiään pyrkien kehittämään aktiivista toimijuuttaan. Tähän reflektiivisen toimintatavan juurtumiseen pyritään yksilö- ja ryhmätöinä luentosalissa, ampumaharjoituksessa (AH1) sekä yksilöllisissä oppimisympäristöissä. Onneksi nykyisin kaikki kadetit opiskelevat perusopinnoissaan tä-

mänkin opettajuudelleen ja sotiluudelleen keskeisen opintojakson, joka käynnistää sellaisia ajattelu- ja toimintaprosesseja, joiden tuloksista saamme tulevaisuudessa nauttia niin Maanpuolustuskorkeakoulussa kuin palkatun henkilöstömme koulutusjärjestelmässä laajemminkin.

Aineopinnoissaan sotilaspedagogiikkaa pääaineenaan lukevat kehittyvät oman työnsä tutkiviksi kehittäjiksi ja ”paremman palautteen antajiksi”. Portfoliotyöskentely (sisältää oppimispäiväkirjan) on erinomainen apukeino tähän päämäärään päästäksemme. ”Paremmen palautteen antamisella” muistutan nykyisen opetuksen kehittämismme olevan vahvasti palauteperusteista. Jatkossa yhä kokonaisvaltaisemman ja pitkäkestoisemman tutkivan portfoliotyöskentelyn avulla oppijapalautteemme voisi olla yhä analyttisempää, kokonaisvaltaisempaa ja tutkimusperustaistakin eikä vain yhden opintojakson, vaan myös opintokokonaisuuksien, tutkintojemme ja koko palkatun henkilöstön koulutusjärjestelmämme osalta.

Teoriat koestetaan

Tarkasteltaessa teorian yhteyttä käytäntöön ja käytännön yhteyttä teoriaan on painotettava, etten tässä yhteydessä pyrikään luonnon-, ihmis- ja yhteiskuntatieteden osalta kattavasti jäsentämään teorian ja käytännön suhdetta. Sen sijaan painotetaan, että sotatieteenalana, kuten ihmistieteisenä erityistieteenalanaakin, sotilaspedagogiikka tiedostaa sen, että näennäisestä ”abstraktiudestaan” huolimatta teorian perustuvat käytäntöihin syvenyneisiin tutkimuksiin, joiden jälkeenkin teorioita on empiirisesti ja teoreettisesti (eli yhteyksissään moniin muihin teorioihin ja niitä muodostaviin koulukuntiin) koestettu ja kehitetty. Tähän tutkimusyhteisölliseen koestamiseen ja kehittelyyn opettajiamme ja opiskelijoitamme pitää siis jatkossakin osallistaa, varsinkin kun strateginen päämäärämme sisältää sekä yliopistosivistyksellinen ymmärtämisen että sotilasammattillisen osaamisen kehittymisen.

Puhuttaessa käytännöstä tulevat mieleen erityyppiset toimintaympäristöt, joissa sotilaat ja muut turvallisuusalan toimijat jo nykyään lakisääteisiä tehtäviään tekevät. Teoria on siis ”synnytetty” käytännöstä: se kehittyy yhteyksissään käytäntöön ja toimintaympäristöihimme, ja siten teorian suhde käytäntöön on keskeistä myös opiskellessamme; mutta vain jos pyrimme syväsuuntautuneeseen oppimiseen. Näin ollen teorian merkitystä tulee oppia ymmärtämään kaikissa toimintaympäristöissä tapahtuvaan käytännön tekoihin ja toimintaan liittyen.

Jo teorian ja käytännön välisen suhteen tarkastelu johdatteli meitä jäsentämään korkeakoulumme ja toimintaympäristöissämme tapahtuvien toimintakäytäntöjen välistä vuorovaikutusta. Mitä opiskeluun ja oppimiseen tulee, emme niinkään pyri oppimaan korkeakoulua, vaan ennemminkin toimintaympäristöissämme tapahtuvaa käytännön toimintaamme varten. Opetuksessa ja opiskelussa tämä näkökulma painottaa siirtovaikutuksen (transfer) keskeisyyttä. Opintojaksolla, kuten opintokokonaisuudella ja tutkinnossakin, tulee oppia oppimaan, ja soveltamaan oppimaansa, erilaisissa oppimis- ja toimintaympäristöissä. Tähän tarpeeseen määrätietoisesti kehittämämme monimuoto-opetuksen apuvälineet tarjoavat kaivatun tukensa.

Opintopolun eheyttäminen

Siirryn seuraavaksi opintopolun ja linjakkuuden käsittelyyn. Kaikille pääaineen opettajille on keskeistä, että hekin opiskelijoidensa lisäksi hahmottavat, miten heidän vastuullaan oleva opintojakso asemoituu suhteessa asianomaisen pääoppiaineen, opintokokonaisuuden, tutkinnon ja palkatun henkilöstön koulutusjärjestelmän kokonaisuuksiin. Siitäkin huolimatta, että opintopolku pirstoutuu usean ainelaitoksemme ja pääoppiaineemme vastuulle yhden yksittäisen kurssinjohtajan yrittäessä vastavuoroisesti eheyttää opintopolkua linjakkaaksi ja mielekkääksi. Jatkossa opintopolun eheyttämi-

nen tarvitsee oppijoiden ”sisäpiirinäkemyksen” kytkemistä yhä kiinteämmin ja kokonaisvaltaisemmin osaksi opetuksemme kehittämistä. Vastaavasti opin-
topolun eheyttäminen vaatii vastuukurssinjohtajan toimintaa tukevaa, pääaine- ja ainelaitosrajat, ylittävää yhteistoimintaa – yhteistoimintaa jossa meidän kaikkien panos on tervetullutta.

Tarkoitin siis sitä, että opintojakson vastuopettajalle ei yksinomaan voi riittää vuosienkaan aktiivinen ja tutkiva työote opetuksensa valmistelemiseksi. Täydennykseksi tarvitaan opetuksen valmistelua yhteistoiminnassa, joka on kattavaa sekä pääoppiaineen sisällä että toki eri oppiaineiden opintokokonaisuudesta osavastuussa olevien opettajien kesken. On suorastaan pedagogisesti epämielikästä ja organisaatiollisesti linjatonta, elleivät opettajat vertaisensa ja kurssinjohtajan kanssa sovita yhteen opetuksensa suuria ja pieniä tekijöitä mahdollisimman ehäksi opintopoluksi, jolla myös opintojen kuormitus säilyy tarkoituksenmukaisena. Aiemmin mainitsemani portfoliotyöskentely tuonee jo tänä kesänä tutkimuksellista näyttöä tästä ylikuormituksesta, sen laajuudesta ja havaitun ylikuormitusongelman ratkaisuvaihtoehdoista kuten muistakin oppimiseemme ja opiskeluamme liittyvistä haasteista.

Organisaatiolliseen linjakkuuteen pyrittäessä opintojaksokohtaisesti aktiivisilla vastuopettajilla on keskeinen merkitys, sillä täytyyhän yksittäinen opintojaksokin olla linjakkaasti valmisteltu ja toteutettu. Tärkeimmät tekijät *linjakkaan* opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa liittyvät opetus-
tavoitteisiin, opetuksen toteuttamiseen ja oppimisen arviointiin. Ketju on siis niin vahva kuin sen heikoin lenkki. Esimerkiksi opetuksen ollessa juuri sitä, mitä opetustavoitteet edellyttävät, toteutus voi kääntyä linjattomaksi, jos syväsuuntautuneeseen oppimiseen tähtäävät opetustavoitteet vesitetään esimerkiksi kokonaisuuteen sopimattomalla oppimisen arvioinnilla.

Reflektoitu linjakkuus

Artikkelini aluksi pyrin hahmottelemaan lähtökohtia opetuksemme linjaamiselle. Mainitsin siinä yhteydessä, että me olemme kaikki joko ”periaatteiden miehiä tai naisia” – tai sitten emme ole. Tarkoitan sitä, että joskus mahdollisesti olettamamme ”periaatteettomuutemme” tai ”minähän en mistään pedagogista periaatteista perusta” -asenne on tarkempaa tarkasteluamme kestävämpi sairaus, josta onneksemme voimme parantua.

Tässä yhteydessä tarjoan ”lääkkeeksi” käsitettä nimitään *reflektoitu linjakkuus*. Reflektoitu linjakkuus on käsitteellinen innovaatio (ks. Kaisu Luoma teoksessa Mäkinen (toim.) 2008), joka haastaa meitä yksittäisinä opettajina miettimään julkilausumiemme opetuksen lähtökohtien (esimerkiksi strategian tai opetussuunnitelmien) ja henkilökohtaisten, omista teoistamme ja toiminnastamme välittyvien, perusoletustemme välistä linjaa ja yhteensopivuutta yhteisellä matkallamme korkeakoulujen arviointineuvoston arvioimaksi.

Juha Mäkinen
Everstiluutnantti
Sotilaspedagogiikan professori (ma)

A portrait of a young man with short, light brown hair and black-rimmed glasses. He is looking directly at the camera with a neutral expression. He is wearing a dark, ribbed zip-up jacket over a green t-shirt. The background is a plain, light-colored wall.

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen eli tuttavallisemmin AHOT on yksi suurimmista korkeakoulukenttää ravistelevista muutoksista tällä vuosikymmenellä. Opintoja on toki voinut korvata muualla suoritetuilla opinnoilla jo kauan, mutta nyt hyväksiluvun mahdollisuus tulisi ulottaa myös muualla, esimerkiksi töissä tai harrastuksissa, opittuun osaamiseen

**AHOT muuttaa
opetussuunnitelmien
painopisteen**

Oppimisen ei enää katsota olevan sidottu muodolliseen koulutuksentarjoajaan - oppia voi muuallakin. Arkioppimista ei kuitenkaan voida korvaavuuskäsittelyssä verrata suoraan esim. opintojakson laajuuteen ja kirjallisuuteen, vaan tarvitaan uusi ulottuvuus, osaamistavoitteet, joita vasten aiemmin hankittua osaamista voidaan arvioida. Osaamistavoitteisten opetus suunnitelmien kirjoittaminen haastaakin kaikki opettajat: näkökulma on viimeistään nyt käännettävä omasta opettamisesta opiskelijan oppimiseen.

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen perusajatuksena on, että annetaan arvo sille osaamiselle, jota opiskelijalla jo on ja legitimoidaan se osaksi koulutusjärjestelmän opinto- ja tutkintosuorituksia. Opiskelijan ei siis tarvitse opiskella uudestaan sitä, mitä hän jo osaa. Tämä lisää opiskelun mielekkyyttä ja motivaatiota. Hyväksilukujen myötä voi myös opiskeluun kulua aika lyhentyä, mikä puolestaan voi hyödyttää opiskelijaa jopa taloudellisesti. AHOT-prosessissa opiskelija oppii myös arvioimaan omaa osaamistaan. Opiskelijan lisäksi AHOT hyödyttää myös koulutusorganisaatiota, työnantajaa ja yhteiskuntaa. Koulutusorganisaatio hyötyy saadessaan motivoituneita opiskelijoita ja tunnistamisjärjestelmän yhteiset periaatteet selkeyttävät käytäntöjä.

Työnantajan näkökulmasta AHOT voi helpottaa työntekijöiden koulutustarpeen määrittelyä, se voi olla osa henkilöstöresurssien johtamista ja se voi parantaa käsitystä työntekijöiden osaamisesta. Yhteiskunta säästää inhimillisiä ja taloudellisia resursseja koulutusten päällekkäisyyksien välttämällä.

AHOT on myös tärkeä keino opiskeluaikojen lyhentämiseksi.

Nyky-yhteiskunnassa AHOT:n rooli korostuu. Pitkä ura nuoruudessa valitussa ammatissa ja työpaikassa alkaa olla jo todellinen harvinaisuus ja nykyään yhä useamman työura koostuu erimittaisista pätkistä hyvinkin monenlaisia ja eri taitoja vaativia töitä. Toisaalta samassakin ammatissa pysyvälle tulee työn mukana jatkuvasti uusia osaamisvaatimuksia. Jatkuva opiskelu ja uusien asioiden oppiminen ovat välttämättömyyksiä, jotta näihin muutoksiin ja vaateisiin pystyy vastaamaan. Elinikäiselle oppimiselle on todellinen tarve.

Maanpuolustuskin monipuolistuu

Maanpuolustuskorkeakoulussa AHOT on ollut hieman tuntemattomampi käsite, sillä suurin osa uusista opiskelijoista on tullut opiskelemaan suoraan lukiosta ja reserviupseerikoulusta. Koulutuksen jälkeen on sitten siirrytty upseerin uralle ja pysytty sillä. Myös kehittynyt täydennyskoulutusjärjestelmä oman ammattialan sisällä on vaikuttanut siihen, että erikoisia opintopolkua on ollut huomattavasti vähemmän kuin siviilimaailmassa. Lisäksi esim. opistoupseereille on luotu omia ohjelmia, jossa AHOT-asiat on ratkaistu yhdessä nipussa.

Tilanne on kuitenkin muuttumassa. Nuoret eivät välttämättä näe upseerin uraakaan enää vain yhtenä putkenä, vaan muutkin alat voivat kiinnostaa.

Yhä useammalla on jo ennen opintojen alkua halussaan osaamista, joka on hankittu esim. siviiliyliopistosta, ammattikorkeakoulusta tai työelämästä. Nopea opiskelija voi myös tehdä opintojen aikana sivuaineopintoja muissa yliopistoissa. Joku voi jopa keskeyttää kadettiopiskelunsa pari vuodeksi ja opiskella sinä aikana jotain muuta, ja palata sen jälkeen ruotuun entistä ”sivistyneempänä” upseerina. Näissä tilanteissa tarvitaan joustavia hyväksilukukäytäntöjä. Erityisen haasteen tuovat myös siviiliopiskelijat ensin maisterivaiheessa ja myöhemmin kandidaattiopinnoissa. Heidän opiskelupolkunsa han voi olla melkein mitä tahansa maan ja taivaan väliltä.

Kohti osaamistavoitteisia opetussuunnitelmia

Opiskelijalla voi siis olla hyvinkin erilaisista lähteistä kertynyttä osaamista. AHOT tähtää tämän kaiken osaamisen hyödyntämiseen tuomalla sen näkyviin ja antamalla sille muodollisen aseman. Aiempia opintoja on korkeakouluissa hyväksiluettu jo iät ajat joko korvaamaan pakollisia opintoja tai sisällytettäväksi tutkintoon valinnaisina opinoina.

Non- ja informaalin oppimisen hyväksilukemisessa ollaan sitä vastoin vielä lapsenkengissä. AHOT:n idea on kuitenkin, että ei ole väliä sillä, missä, millä tavoin, minkä ajan kuluessa tai mitä kirjoja lukemalla osaaminen on saatu, kunhan se on olemassa. On siis uskallettava luottaa siihen, että oppimista voi tapahtua myös muualla kuin omilla luennoilla. Tämän ajatuksen sisäistämässä on yliopistoilla

vielä paljon työtä. Erilaisia malleja muualla kuin muodollisessa koulutuksessa hankitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen on kuitenkin jo olemassa.

Yleisin malli tuntuu olevan portfolio, johon opiskelija voi kerätä eri dokumentteja osaamisestaan (esim. työtodistuksia, artikkeleita, oppimistehtäviä, produktioita, julkaisuja). Opiskelijan tulee siten reflektoida omaa osaamistaan verrattuna koulutuksen tavoitteisiin. Hyväksiluku tapahtuu joko suoraan ko. aineiston perusteella tai opiskelijalta vaaditaan osaamisestaan vielä joku näyttö (esim. tentti, työsuoritus, simulaatio, portfolion purku haastattelussa). Uusia muotoja kehitellään myös jatkuvasti.

Edellä esitetty menettely ei kuitenkaan ole mahdollista, ellei opetussuunnitelmia ole kirjoitettu osaamistavoitteiden muotoon. Suurin osa korkeakoulujen opetussuunnitelmista on edelleen muotoiltu oppilaitoksen näkökulmasta eli siten, mitä milläkin opintojaksolla opetetaan. Tällöin hyväksiluvussakin tullaan helposti tuijottaneeksi vain siihen, onko opiskelija lukenut juuri samat kirjat ja istunut samanlaisilla luennoilla. Osaamistavoitteet sen sijaan kuvaavat, mitä opiskelijan tulee tietää, ymmärtää tai pystyä tekemään opintojakson lopussa. Osaamistavoite myös kirjoitetaan siten, että sen saavuttamista voidaan mitata tai arvioida. Yleensä esitetään osaamisen minimi- ja tavoitetasot. Tällöin myös AHOT-prosessissa voidaan osaaminen arvioida samoilla kriteereillä kuin opintojaksolle osallistuneillakin ja sitä kautta antaa hyväksiluettavalle opinnolle myös vertailukelpoinen arvosana.

MPKK AHOT-haasteiden edessä

Maanpuolustuskorkeakoulussakin riittää vielä tekemistä AHOT:n käyttöönotossa ja osaamislähtöisten opetussuunnitelmien laatimisessa. AHOT-prosessikuvaus aiemmin suoritettujen opintojen osalta on valmistumassa tänä keväänä, mutta non-ja informaalin oppimisen osalta työtä tulee vielä jatkaa syksylläkin. Erilaisten portfolioiden ja näyttöjen kehittäminen on haasteellista, varsinkin, kun puhutaan akateemisista opinnoista, joiden sisältämien teorioiden hallintaa ei ole aina niin helppo osoittaa ja mitata esim. työelämän kokemuksella. Malleja voidaan toki kehitellä myös yhteistyössä muiden yliopistojen kanssa. Uudenlaista pedagogista ajattelua tarvitaan myös opetussuunnitelmien laatimisessa osaamistavoitteisiksi. Tavoitteet ovat varmasti suurelta osin olemassakin jo, mutta niitä ei ole kirjoitettu auki. Toki armeijassa on pitkä perinne siitä, että asiat on ensin opetettava, ennen kuin niitä voidaan odottaa osaavan. *Yliopiston* tavoite on kuitenkin ennen kaikkea opettaa oppimaan ja arvioimaan omaa osaamistaan. Näillä avuilla itseohjautuva oppija pääsee pitkälle työssä kuin työssä.

Mikko Vehkaperä
YTM

Koulutussuunnittelija

Kirjallisuus

Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen korkeakoulussa (2007) Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:4. Helsinki.

Jonna Jäntti (2008) *Aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen käytännöt Kuopion yliopistossa*. Kuopion yliopiston julkaisuja F. Yliopistotiedot 43. Kuopio.

Antti Laitinen, Ritva Nurminen & Lea Soininen (toim.) (2007) *Tunnistatko osaamisen? Näkökulmia ja välineitä osaamisen arviointiin ja kehittämiseen ammattikorkeakoulussa*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 80. Jyväskylä.

Annu Niskanen, Aino Lepänjuuri & Tuija Rautio (toim.) (2006) *Tunnistatko taiturin? Osaamisen tunnustaminen ja tunnustaminen korkea-asteella*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 67. Jyväskylä.

Annu Niskanen & Riitta Viitanen (toim.) (2008) *Taidatko tunnustamisen?* Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 92. Jyväskylä.

Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto & Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto (2009) *Oppimisesta osaamiseen: aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen ja tunnustaminen*. Työryhmäraportti. Saatavilla internetistä www.rectors-council.helsinki.fi tai www.arene.fi.

Eettisen opetuksen kehittäminen

Otsikkoon kirjattu sana ”kehittäminen” merkitsee yleensä vaatimusta lisärahoista tai muista uusista resursseista. Tässä artikkelissa ei näin ole. Kehittäminen on miettimistä.

Mietitään aluksi vaikka artikkelin otsikkoa. ”Eettisen opetuksen kehittäminen” voidaan lukea ja ymmärtää ainakin kahdella tavalla. Se voi olla etiikan opetuksen kehittämistä, mutta se voi olla myös opetuksen kokonaisvaltaista kehittämistä eettiseksi. On myös pohdittava tarkoittaako kehittäminen aina suuntaa kohti parempaa. Voihan kehitys johtaa myös huonompaan suuntaan.

Lähdetään tässä yhteydessä kuitenkin siitä ajatuksesta että kehittäminen ja kehittyminen ovat pyrkimystä kohti jotain parempaa. Olisi nimittäin harmillista, että yksi Maanpuolustuskorkeakoulun toimintaa ohjaavista arvoista - kehittyminen - johtaisi meitä kohti huonompaa tulevaisuutta. Samalla täytynee hyväksyä myös se, että näin lyhyessä artikkelissa ei ole mahdollista selvittää mitä vaatisi ja mihin johtaisi yritys tehdä kaikesta opetuksesta eettistä.

Kenen etiikka?

Avauskappaleesta huolimatta etiikka ei tarkoita hiuksien halkomista eikä saivartelua. Etiikka tieteenalana tutkii moraaliala, mutta etiikalla on myös toiminnallinen ulottuvuutensa, joka on yhteydessä päätöksenteon kanssa. Etiikan opetus Maanpuolustuskorkeakoulussa pyrkii harjaannuttamaan opiskelijoita toimimaan eettisen päätöksenteon, vastuullisuuden sekä oikeuksien ja velvollisuuksien hankalissa käsitelmissä ja toimintaympäristöissä.

Järkevien ja oppimista palvelevien opintokokonaisuuksien muokkaaminen sellaisten opiskelijoiden tarpeisiin, joiden edellytetään hallitsevan perustiedot etiikasta ja osaavan niitä omalla erikoisalallaan soveltaa, on haastavaa. Erityisen haastavaksi tämän tekee se, että arkikielessä etiikka ja moraalit, yleensä vaarattomasti, sekoitetaan. Arkikielessä etiikka myös mielletään koskevan kaikkea sellaista keskustelua, jossa on jollain tavoin kyse hyvästä ja pahasta

tai oikeasta ja väärästä. Näissä keskusteluissa jokaisella voikin olla vankkumaton mielipide etiikasta. Aina välillä näitä vankkumattomia mielipiteitä yritetään tarjota myös opetuksen perusteeksi.

Etiikan opetuksen on pyristeltävä pois mielipiteiden verkosta. Jo korkeakoulustatuksemme vaatii opetuksen perustuvan johonkin muuhun kuin ”musta tuntuu” -perusteisiin. Mielipidepohjaisesta etiikan opetuksesta irrottautuminen tukee myös etiikkaa oppiaineena. Etiikan opetusta on voitava perustella normaaleilla opetuksellisilla ja tieteellisillä perusteilla ilman että joudutaan mukaan ”juupas - eipästelyyn” siitä osaako suomalainen sotilas käyttäytyä oikein ja korkeatasoisesti aina ja kaikkialla. Etiikan opetuksessa ei murreta puolustusvoimien arvoja, mitä ne sitten ovatkin, mutta ei myöskään nähdä niitä ainoina mahdollisina.

Etiikan opetuksen vapaus ”yhdestä totuudesta” on erittäin tärkeää. Korkeakoulussa annettava etiikan opetus ei voi olla yhden ideologian tai vakaumuksen mukaista eettistä opetusta vaan sen on perustuttava yleisimpiin eettisiin teorioihin. Johtavat teoriat tulee vähintäänkin johdonmukaisesti käsitellä, aivan kuten missä tahansa oppiaineessa. Teorioiden esittäminen ei kuitenkaan merkitse teoretisointia vaan upseerin ammattiin liittyvät käytännön vaatimukset pysyvät koko ajan esillä.

Opetuksen perusteet

Etiikka ei muodosta Maanpuolustuskorkeakoulussa omaa oppialaansa eikä siitä järjestetä erillisiä kursseja. Etiikan opetus koostuu Johtamisen - ja sotilaspedagogiikan laitoksen eri opintojaksoilla tapahtuvasta opetuksesta. Tilanne on hyvä. Etiikan opetuksen pirstaloituminen eri opintojaksoihin on toimiva järjestelmä. Erillisen ”etiikka” -opintojakson perustaminen ei ole tarpeellista eikä toivottavaa, sillä silloin etiikka irrottautuisi omaksi

saarekkeekseen. Etiikan opetuksen tulee koko ajan olla läheisessä yhteydessä muuhun opetukseen. Opetuksen liittämistä entistä enemmän i erilaisten harjoitusten yhteyteen olisikin hyvä pohtia. Eettisen ulottuvuuden lisääminen esimerkiksi johonkin taktiikan harjoitukseen olisi vähintäänkin mielenkiintoinen kokeilu. Todennäköisesti se olisi paljon

enemmän.

Etiikan opetusta suunniteltaessa on hyvä muistaa kytkökset muuhun opetukseen, mutta miettii samalla etiikan omia lähtökohtia. Tällaisena etiikan opetuksen peruslähtökohtana näen sen, että ope-

tus perustuu yleisiin eettisiin teorioihin eikä edusta yhtä mielipidettä, aatesuuntaa tai vakaumusta. Opetus ei siis käske kadettia tai ketään muutakaan opiskelijaa ajattelemaan, vastaamaan tai toimimaan tietyllä tavalla. Toki etiikan opetus on myös osa upseerikasvatusta, mutta upseerikasvatus ei ole sama kuin etiikan opetus.

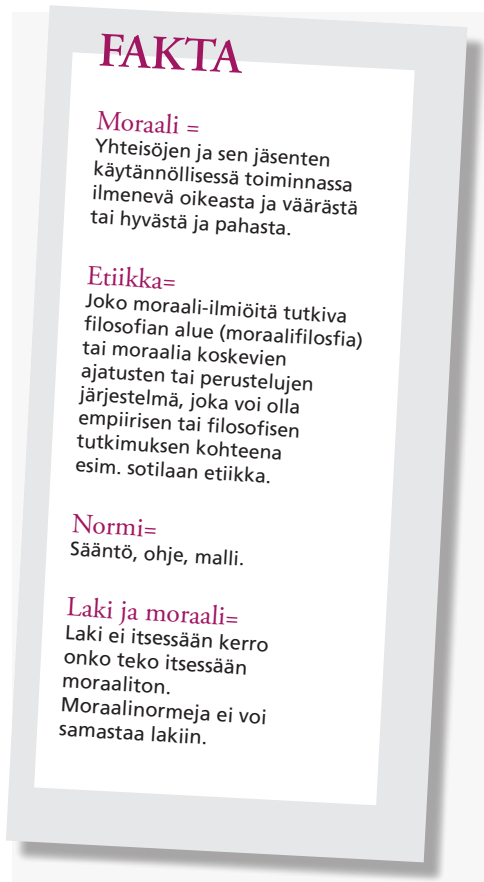
Opetuksen tarkoituksena ei ole turruttaa opiskelijoita teorioilla. Teoriat tukevat käytännön sovelluksia. Käytännön sovelluksilla taas voidaan kehittää kykyä tehdä eettisiä päätöksiä.

Opetuksessa on myös muistettava, että erot opiskelijoiden arvomaailmoissa sekä kyvyssä ymmärtää ja hyväksyä omasta arvomaailmasta poikkeavien johtopäätösten tekemistä ovat olemassa. On melko erikoista kuvitella, että kolmessa vuodessa voitaisiin ohjelmoida joukko erilaisia ihmisiä toimimaan ja ajattelemaan kaikissa tilanteissa samalla tavoin. Etiikan opetus ei koskaan ala nollasta.

Eettisyys

Helsingin Sanomat uutisoi 21.3.2009 ongelmista Israelin armeijassa. Osalla sotilaista olivat uutisen mukaan pettäneet Gazan sodassa moraalipidäkkeet ja seurauksena oli ollut siviileihin kohdistuneita julmuuksia. Ottamatta kantaa siihen mitä on tapahtunut vai onko, uutisessa tuli esille muutama etiikan opetukseen merkittävästi vaikuttava seikka. Artikkelissa lainattiin Israelin armeijalle eettiset ohjeet kirjoittanutta filosofian professoria. Hän oli pettynyt siitä, että kirjoitettuja normeja ei nähtävästi aina noudatetakaan.

Toivon, että puolustusvoimille ei kirjoiteta eettistä ohjeistusta. Vaikka kuinka hyvin ne mietittäisiin ja kirjoitettaisiin, niistä tulee triviaaleja. Meillä on jo nyt eritasoisia normeja niin paljon että Maanpuo-

lustuskorkeakoulun kaksi asiantuntevaa lakimiestä voisivat niitä päätyökseen opettaa aamusta iltaan eivätkä silti ehtisi käsitellä kuin pienen osan. Etiikan opettajilla ei ole nähdäkseni mitään syytä lähteä lisäämään heidän taakkaansa.

Etiikan opetuksen tähtäin on kohdistettava muualle. Tavoitteena on lopulta harjaannuttaa opiskelijoita toimimaan niin, että he osaavat vastata professori emeritus Jarmo Toiskallion esillä pitämään eettiseen kysymykseen: ”Miten minun/meidän tulisi toimia, jotta toimisimme oikein ja hyvin tässä nimenomaisessa tilanteessa?” Olisi mukavaa, jos tuohon kysymykseen kyettäisiin mahdollisimman usein vastaamaan ilman lakikirjan selaamista tai

eettiset ohjeet sisältävän pocket-cardin lukemista.

Etiikan opetuskin tähtää lopulta myös eettiseen kasvamiseen. Yksin se ei kuitenkaan siihen pysty. Tämän artikkelin alussa pohdittiin niitä vaatimuksia, joita koko opetusme eettiseksi tekeminen kohtaa. Pohdinta ei ollut pelkkä vitsi. Välillä nimittäin törmää käsitykseen, että etiikka on jotain epämääräistä pehmoilua, joka merkittävästi haittaa yrityksiä kouluttaa hyviä upseereita. Asia ei ole näin. Nähdäkseni etiikka on tekemisissä hyvinkin kovien ja raadollisten asioiden kanssa. Niiden joista muussa opetuksessa aika usein mielellään vaietaan tai joista puhutaan peitenimillä.

Jo mainituksessa Helsingin Sanomien uutisessa siteerattiin myös Israelin puolustusministeriä, joka vakuutti, että ”Israelilla on maailman eettisin armeija”. En ota väitteeseen kantaa, vaikkakin tiedän että sotilasetiikan opetus on Israelissa korkealla tasolla. On kuitenkin myönnettävä, että lausunnon lukeminen aiheutti naurunpyrkähdyksen. Se kuulosti aivan samalta kuin jonkin autotehtaan johtaja väittäisi yrityksensä kehittäneen ympäristöystävällisen auton.

Palvelen, tyytyväisenä, puolustusvoimissa ja ajan autolla - sekä haaveilen uudesta, mutta en väitä kummarkaan asian olevan eettisesti täysin ongelmatonta.

Harjoituksissa lähdemme tuhoamaan vihollisen, eliminoimaan vastustajan, torjumaan hyökkäyksen, lamauttamaan tunkeutujan ja samalla välttämme omat tappiot. Lähdemme siis suomeksi sanottuna tappamaan ja välttämään tapetuksi tuleamista. Etiikan opetus pyrkii myös miettimään sitä mitä todellisuus on ja sanoittamaan sen. Todellisuuden hyväksyminen vaatii jo omakohtaista eettistä pohdintaa.

*Janne Aalto
Sotilaspastori*

Humanitaarisesta oikeudesta kilpailtiin

Kahdeksas humanitaarisen oikeuden kilpailu kadettikouluille San Remossa Italiassa 30.3.-3.4. tarjosi osanottajille opetusta, humanitaarisen oikeuden pulmatilanteita, tutustumista ulkomaalaisiin kollegoihin ja ajatusten vaihtoa. Kilpailun tarkoitus on yhdessä tekemisen kautta parantaa humanitaarisen oikeuden asemaa mahdollisissa aseellisissa konflikteissa sekä niiden jälkiselvittelyssä.

Kilpailuun osallistui 76 kadettia ja nuorta upseeria 18 koulusta 15 maasta. Osa maista oli lähettänyt paikalle lakikadettejaan, jotka opiskelivat kadetin/upseerin sotilasarvossa lakitietettä. Monissa muissakin ulkomaisissa kadettikouluissa humanitaarisen oikeuden koulutusta oli annettu huomattavasti enemmän kadeteille.

Suomesta kilpailuun osallistuivat majuri Marko Hirsimäki, sotilaslakimies Kari Takamaa sekä 94. kadettikurssilta/ 77. merikadettikurssilta kadettikersantit Tuomo Sutinen (maav.), Juuso Mikkola (meriv.) ja Anssi Nieminen (ilmav). Suomalaiset kadetit eivät kuitenkaan kilpailleet samassa joukkueessa, vaan eri maiden kadetit muodostivat 3-4 henkilön ”mixed teamin”.

Kilpailussa jokainen ryhmä edusti jotakin kuvitteellista paikallisen puolustusliiton jäsenmaata. Alueella oli muutama ns. roistovaltio, jotka olivat kuitenkin solmineet aselevon edellisen konfliktin jälkeen. Kilpailun lähtötilanteessa toinen näistä valtiosta alkoi osoittaa taas merkkejä valmistautumisesta uuteen konfliktiin.

Neljä istuntoa päivässä

Jokainen kilpailupäivä koostui 3-4 istunnosta (JOC-session). Keskiviikkona ja torstaina oli neljä istuntoa kumpanakin päivänä. Nämä istunnot koostuivat puolestaan noin neljästä käsiteltävästä asiasta. Jokaisella maalla oli asian pituudesta riippuen aikaa valmistella kantaansa ja vastaustaan noin viisi minuuttia.

Käsiteltävät asiat olivat lähinnä erilaisia mahdollisesti esiin tulevia ongelmatilanteita konflikteja edeltävänä aikana, konfliktin aikana ja varsinaisen konfliktin jälkeen oikeudellisesta näkökulmasta. Varsinaisesti humanitaarisen oikeuden lisäksi kilpailussa käsiteltiin myös muun muassa kansainvälisiä merioikeutta ja ilmailuoikeutta.

Varsinainen kilpailu alkoi tiistaina, jolloin jokaiselle joukkueelle oli varattu yksi aihealue, josta tuli pitää tilanneselostus muille joukkueille omassa JOC:ssa (Joint Operation Center).

Tiistai ja keskiviikko aamu olivat ns. harmaata vaihetta, ja joukkueet käsitelivät humanitaarisen oikeuden asioita tilanteessa, joka ei ollut vielä aseellinen konflikti. Tiistaina kansainvälisen merioikeuden tuntemisesta olisi ollut myös hyötyä.

Keskiviikkona alkoi varsinainen aseellinen konflikti, ja tilanteessa päästiin vihdoinkin varsinaisesti soveltamaan Geneven sopimuksia.

Operaatio saatettiin päätökseen torstaina. Todistusten jako tapahtui heti päivän päätyttyä Villa Ormondissa.

Alan opetusta pitäisi lisätä

Suomalaiset tuntuivat olevan kilpailussa yleisesti samalla tasolla muiden kanssa. Ryhmäämme oli kuitenkin valmennettu kilpailua varten jo Suomessa etukäteen mm.

Kadettikersantti Tuomo Sutinen oikealla.

Kirjoittaja Anssi Nieminen oikealla.

osallistamalla Suomen Punaisen Ristin kursseille ja Kari Takamaan pelkästään ryhmällemme pitämällä opetuskerroilla. Englanninkielen taitoa osallistuvilta kadeteilta vaaditaan, sillä kilpailussa ei menesty pelkästään kuuntelemalla.

Humanitaarisen oikeuden opetusta tulisi lisätä myös Kadettikoulussa, koska esimerkiksi sotilaskohteen ja taistelijan määritelmät jokaisen tulisi osata hyvin. Geneven sopimukset luovat joukon komentajalle suuren vastuun sääntöjen noudattamisesta ja myös siitä, että alaiset noudattavat niitä.

*Kadettikersantti
Anssi Nieminen*

Opinto-opas on opiskelijan ”raamattu”

Maanpuolustuskorkeakoulun sotatieteiden kandidaatin ja maisterin tutkintojen opinto-opas on tarkoitettu jokaisen perustutkinto-opiskelijan käsitteeksi opintojen aikana. Oppaaseen on koottu Maanpuolustuskorkeakoulua ja opiskelua koskevan yleistiedon lisäksi olennaisena osana kandidaatin ja maisterin tutkintojen tutkintovaatimukset (voidaan puhua myös opetussuunnitelmasta) sekä yksityiskohtaiset opintojaksokuvaukset.

Tutkintovaatimukset tarkoittavat sitä, mitä opiskelijan täytyy vähintään suorittaa, että hän saa tehtyä tutkinnon ja voi valmistua.

Opetussuunnitelma ja sen tavoitteet

Opetussuunnitelma on opetuksen ja opintojen suunnittelun väline. Sen avulla opetuksesta ja opinnoista pyritään muodostamaan hallittu ja ehjä kokonaisuus. Opetussuunnitelmassa nimetään tutkintoon johtavan koulutuksen opintojaksot ja opintokokonaisuudet tavoitteineen, määritellään opintojen laajuus ja ydinaines sekä rakennetaan opintojaksojen väliset yhteydet ja peräkkäisyydet kumuloituvan oppimisen edellyttämällä tavalla. Opetussuunnitelmassa kuvataan myös käytetyt opetusmenetelmät ja oppimisen arvioinnin muodot.

Opetussuunnitelmassa on tavoitteena tuoda näkyviin opiskelijan opintopolku ja luoda puitteet opintojen esteettömälle etenemiselle. Hyvin tehty opetussuunnitelma mahdollistaa opintojen etenemisen esteiden ennakoinnin, ja se luo myös puitteet henkilökohtaisen opetussuunnitelman onnistuneelle laadimiselle.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa on mielestäni olennaista tiedostaa, kenelle se laaditaan. Suomalaisissa yliopistoissa ja korkeakouluissa opetussuunnitelma kirjoitetaan ensisijassa opiskelijoille, ja sen ainoa fyysinen ilmentymä on yleensä opinto-opas. Nimitystä opetussuunnitelma ei ole totuttu useinkaan käyttämään vaan opetussuunnitelmaa on nimitetty opinto-oppaaksi, opetusohjelmaksi ja tutkintovaatimuksiksi.

Opetussuunnitelman merkitys opiskelijan opintojen ja oppimisen ohjauksena voi olla suuri, jos opetussuunnitelman opiskelijoille suunnattu osuus on kirjoitettu havainnolliseen ja ymmärrettävään muotoon. Monesti yliopistoissa ja korkeakouluissa puhutaankin opinto-oppaasta ”raamattuna”, jossa kerrotut opetuksen järjestämistä ja opintojen sisältöjä koskevat asiat ovat henkilökunnalle opetussuunnitelmatyön ja opiskelijoille opintojen suunnittelun perusta.

Pedagogisesti korkeatasoisesta opinto-oppaasta opiskelija saa perustelut sille, miksi tiettyä oppiainetta on opiskeltava, miksi kurssien suorittamisjärjestykset ovat tärkeitä, miten tieteenalan hallinnan edellyttämä osaaminen rakentuu ja miksi ymmärättävä oppiminen on ensisijaista. Jos opiskelija opinto-oppaasta huolimatta kysyy samat kysymykset uudelleen esimerkiksi opintojen ohjaajalta, tämän perustehtävän onnistumista voi alkaa epäillä.

Maanpuolustuskorkeakoulun opinto-opas

Maanpuolustuskorkeakoulun historian ensimmäinen, painettu opinto-opas julkaistiin elokuussa 2008. Maanpuolustuskorkeakoulun perustutkintojen opinto-oppaassa esitellään samaan tapaan kuin muidenkin korkeakoulujen oppaissa kandidaatin ja maisterin tutkinnot sisältöineen, tutkintovaatimukset sekä opintojen opintojaksovuaukset. Oppaaseen on koottu myös jokaiselle opiskelijalle tarpeellista tietoa mm. opiskelusta Maanpuolustuskorkeakoulussa, opiskelua koskevista ohjeista ja määräyksistä sekä tietoa opiskelua tukevista palveluista.

Maanpuolustuskorkeakoulun opinto-opas on tarkoitettu opiskelijoiden opiskeluaikaiseksi käsikirjaksi ohjaamaan opintojen kulkua. Opinto-oppaan arvostus ja asema on yleensä korkeakoulumaailmassa varsin korkealla ja opiskelijat tietävät, että opasta lukemalla ja seuraamalla opintojen eteneminen opintojaksojen, pää- ja sivuaineiden, tenttien ja valinnaisuuksien viidakossa on helpompaa. Mielestäni opinto-opas ei ole vielä vakiinnuttanut paikkaansa tällä tapaa Maanpuolustuskorkeakoulun asiakirjahierarkiassa, mutta tähänkin liittyvät asiat ovat kehittyvässä eteenpäin.

Uusi opas tulossa

Olen parhaillaan kokoamassa uutta opinto-opasta lukuvuodelle 2009–2010, jossa pyritään entistä kattavampaan ja informatiivisempaan tutkintorakenteeseen ja opintojen kulun kuvaamiseen. Tavoitteena on, että opas palvelisi ja tukisi yhä paremmin opiskelijoiden opintojen etenemistä ja saavuttaisi hiljalleen sitä käsikirjan ja jossakin vaiheessa jopa ”raamatun” asemaa korkeakoulussamme. Jotta

tämä tavoite voisi toteutua, niin mielestäni opetussuunnitelmaviestintää tulee kehittää siten, että opiskelijoiden opintopolku ja sen varrelle sijoittuvat kriittiset valinnan paikat eivät jää kenellekään epäselviksi. Opetussuunnitelma on tarkoitus tiedottaa kaikille opiskelijoille niin hyvin, että heillä on opintojen alussa ja niiden kuluessa täysi tieto esimerkiksi siitä, mitkä valinnat ovat järkeviä ja välttämättömiä. Toisaalta myös opiskelun tukitoimintojen, kuten opintojen ohjaukseen liittyvien asioiden, on oltava täysin opiskelijoiden tiedossa.

Tämän vuoden opinto-oppaan kehitystyössä keskitytään erityisesti siihen, että ensinnäkin opinto-oppaaseen koottavat tiedot pitävät paikkansa ja ovat ajantasaisia sekä selkeästi ilmaistuja, jotta opinto-oppaaseen tutustuminen kannattaa oikeasti. Toiseksi opiskelijoita sekä henkilökuntaa kannustetaan yhä enemmän opinto-oppaaseen perehtymiseen, koska opinto-oppaan tulisi olla ensisijainen tiedonlähde tutkinto-opiskeluun liittyvissä kysymyksissä. Pitkällä tähtäimellä Maanpuolustuskorkeakoulun opinto-oppaan toimitus- ja kehitystyössä on tavoitteena sen viininpunaisen ”raamatun” aseman saavuttaminen.

Tämän kesän aikataulu on suunniteltu ja sovittu niin, että lukuvuoden 2009–2010 opinto-opas julkaistaan heinäkuun alkuun mennessä.

Otan opinto-oppaan toimittamisesta vastaavana suunnittelija mielelläni palautetta ja kehittämisside-
oita opinto-oppaaseen liittyvistä asioista vastaan!

Titta Rautasalo, KM

Sotahistorialliset erikoismuseot - ikkunoita Suomen historiaan

Museon tarinan alku on sijoitettu viimeistään kivikauden myöhäisvaiheen kivi- ja piikirveitä sisältäviin varastokätköihin. Aseet ovat olleet siis alusta saakka museotoiminnassa mukana. Vuosituhansien saatossa museo kehittyi eurooppalaisena ilmiönä yhä pidemmälle. Modernin museon katsotaan syntyneen 1700-luvun kuluessa, kun kokoelmat alkoivat siirtyä yksityisestä omistuksesta julkisiksi.

Kansallistunteen voimistuminen 1800-luvulla johti monissa maissa kansallismuseoiden perustamiseen. Suomessa museoalan kehittyminen itsenäistymisen jälkeen näkyi erikoistumisena, jonka yhtenä tuloksena puolustuslaitoksen yhteyteen perustettiin Sotamuseo loppuvuodesta 1929. Toisen maailmasodan jälkeen museoalan laajentuminen on jatkunut edelleen, mikä on näkynyt myös sotahistoriallisten erikoismuseoiden perustamisena.

Miksi sotahistoriallisia erikoismuseoita on kymmenen?

Tähän usein esitettyyn kysymykseen voi löytää useita vastauksia. Sotahistoriallisten erikoismuseoiden määristä keskusteltaessa on hyvä tiedostaa, että Suomessa toimii noin tuhat museota, joista vain osa on ammatillisesti hoidettuja. Pääosan on erilaisten yhdistysten ja järjestöjen ylläpitämiä. Museoiden ja muiden kulttuurilaitosten määrän suhteen maamme edustaa väkilukuun suhteutettuna maailman huippua.

SOTAHISTORIALLISET ERIKOISMUSEOT PERUSTAMISJÄRJESTYKSESSÄ:

- Pioneerimuseo, Miehikkälä, 1945 / 2007*
- Panssarimuseo, Parola, 1961*
- Ilmatorjuntamuseo, Tuusula, 1968*
- Viestimuseo, Riihimäki, 1974*
- Suomen Tykistö museo, Hämeenlinna, 1977*
- Keski-Suomen Ilmailumuseo, Tikkakoski, 1979*
- Jalkaväkimuseo, Mikkeli, 1982*
- Sotilaslääketieteen museo, Lahti, 1983*
- Mobilia, Kangasala, 1992*
- Forum Marinum, Turku, 1998*

Sotahistoriallisten erikoismuseoiden syntyhistoriaan on vaikuttanut se tosiasia, että Sotamuseolla ei ole ollut säilytys- ja näyttelytilojensa puutteen, vähäisen henkilöstö- ja huoltoresurssien sekä jossain määrin myös sijaintinsa vuoksi, mahdollisuuksia tallentaa riittävän laajasti Suomen puolustusvoimien käytöstä toisen maailmansodan jälkeen poistettua monipuolista ja usein kansainvälisestikin ainutlaatuista materiaalia. Romuttamisen sijaan monissa joukko-osastoissa esineistöä ryhdyttiin säilyttämään oma-aloitteisesti. Tämä paikallisesti toteutettu keruutoiminta on osaltaan mahdollistanut puolustushaaroja eri aselajeineen säilyttämään

Lentokonekokoelmaa Keski-Suomen Ilmailumuseolla Tikkakoskella

kehityksensä kuvaamisen ja perinteidensä vaalimisen kannalta keskeisen, historiallisesti ja teknisesti mielenkiintoisen, materiaalin.

Joukko-osastojen esinekokoelmat ovat monin paikoin laajentuneet perinnetuoneiksi, joiden ensisijaisena lähtökohtana on ollut joukon sisäisen hengen lujittaminen tai ulospäin suuntautuneen suhdetoiminnan tehostaminen. Kokoelmia on käytetty myös opetustoiminnan havainnollistamiseen. Useimmat sotahistoriallisista erikoismuseoista ovat syntyneet Sotamuseon joukko-osastojen kokoelmiin kohdistamien esinetäydennyksien ja tukitoimien tuloksena.

Kustannustehokasta yhteiskunnallista näkyvyyttä

Sotahistoriallisten museoista puolustusvoimille koituvat kustannukset ovat olleet aika-ajoin esillä alaan liittyvissä keskusteluissa. Sotahistoriallisten erikoismuseoiden taloudesta ja toiminnasta päävastuu on niiden taustayhteisöinä toimivilla säätiöillä ja yhdistyksillä. Toimialalla tehty työ on perinteisesti pohjannut vapaaehtoisuuteen ja talkoohen-

keen. Viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana myös sotahistoriallisten erikoismuseoiden toiminta on ammatillistunut, ja muutamissa kohteissa sotahistoriallisena erikoismuseona toimiminen on vain yksi osa museon laajempaa toimintakonseptia.

Suurin osa sotahistoriallisten erikoismuseoiden esineistöstä on Sotamuseon kirjanpidossa olevaa, tai suoraan joukko-osastojen museoiden haltuun luovutettavaa, puolustusvoimien omistamaa materiaalia. Puolustusministeriön nimeämät kymmenen sotahistoriallista erikoismuseota saavat Maanpuolustuskorkeakoulun kautta tukea lähinnä kiinteistö- ja kulkukustannuksiinsa. Vuonna 2008 tukisumma oli 587 000 €. Maanpuolustuskorkeakouluun kuuluva Sotamuseo valvoo ja ohjaa puolustusvoimien keskusmuseona valtakunnallista sotahistoriallisten erikoismuseoiden toimintaa.

Sotilasmuseotoiminnan yhteiskunnallinen näkyvyys on varsin merkittävä. Maamme tuhat museota tavoittaa vuosittain yhteensä noin viisi miljoonaa kävijää. Sotamuseossa ja kymmenessä sotahistoriallisessa erikoismuseossa kävijöitä on vuosittain noin neljännesmiljoona, joten Suomen historian sotilasmuseoiden välittämänä voi todeta kiinnostavan

Ilmatorjuntamuseoon voi tutustua Tuusulan Hyrylässä.

suurta yleisöä erittäin paljon. Sotilasmuseotoiminnan merkitys veteraanien perinnön siirtäjinä tuleville sukupolville nähdään kasvavan tulevaisuudessa entisestään.

Kehittymistä ajan haasteissa

Museopoliittisessa keskustelussa lainsäädäntö ja hallinnollis-organisatoriset kysymykset ovat olleet tärkeässä asemassa museotoimen strukturoituessa ja vahvistuessa 1960-luvulta lähtien. Kokonaisvaltaisen tutkistelun aikaa museotalalla elettiin 1970-luvulla, jolloin pohdittiin museoiden asemaa, velvollisuuksia ja mahdollisuuksia yhteiskunnan kehittämistyössä yleensä. Tämän jälkeen ala on keskittynyt resurssien hankkimiseen sekä oman ammattiprofilin rakentamiseen ja tukevoittamiseen. Aivan viime aikoina kiinnostus on kohdistunut museotoimen päämääriin ja olemassaolon tarkoitukseen, museoiden vallankäytön ja identiteetin ongelmiin sekä saavutettavuus- ja laatuksykysymyksiin.

Myös sotilasmuseotoiminta on ollut jatkuvan muutoksen kohteena viimeisten vuosikymmenten aikana. Kehityksen painopisteet ovat olleet muun muassa Sotamuseon kokoelmarakenteen täydentyminen ja jäsenyminen, sotilasmuseoiden tehtä-

väkentän kasvu ja vakiintuminen sekä sotilasmuseotoiminnan niin kotimainen kuin kansainvälinenkin verkottuminen ja alan tutkimustoiminnan laajentuminen.

Sotahistoriallisten erikoismuseoiden nykytilaan on heijastunut erityisesti puolustusvoimien rakennemuutos. Esimerkiksi kesällä 2007 vietettiin Pioneerimuseon historian toisia avajaisia. Vuonna 1994 tapahtuneen Korian varuskunnan alasajon jälkeen Pioneerimuseon esineistö oli 13 vuotta varastoituna ennen kuin uudet tilat lopulta löytyivät Miehikkälästä. Sotilasmuseotoimintaan liittyvät tilakysymykset ovat tulevaisuudessakin laajoja ja haasteellisia. Tärkeimpänä tilakysymyksenä voi nähdä Sotamuseon huonokuntoiset päätoimitilat Kruununhaassa, jotka eivät nykyisellään valitettavasti tue keskusmuseon pyrkimyksiä nykyaikaiseen museotyöhön ja museoesineistön säilyttämiseen.

Sotamuseon kokoelmien säilytystilakysymykset ovat myös vaikuttaneet keskusmuseon mahdollisuuksiin tukea sotahistoriallisten erikoismuseoiden työtä. Toisen maailmansodan jälkeen pääosa kokoelmista on ollut varastoituna puolustusvoimien eri varikoiden yhteyteen. Vuosikymmenten aikana kymmenien tuhansien esineiden kokoelmia on jouduttu useaan kertaan muuttamaan paikasta toiseen. Siirtojen yhteydessä esineistöä vaurioituu

ja laajojen kokoelmien uudelleen järjestämiseen saattaa kulua vuosia. Kansallismaisuuden parhaan säilymisen vuoksi olisikin toivottavaa, että Sotamuseon käyttöön tulisi pysyvämmät varastoalueet, joiden rakennuskanta myös mahdollistaisi riittävän laadukkaat ja turvalliset säilytystilat arvokkaille kokoelmille.

Visiointia museoiden tulevaisuuteen

Vielä muutamia vuosikymmeniä sitten museon määritelmä oli hyvin yksinkertainen ja ytimekäs: museo on esine. Autenttisen esineen nähtiin toimivan suoraan siltana historialliseen todellisuuteen. Esineen, kuten myös museon, nähtiin puhuvan totta. Nykyään ollaan tultu ajattelussa toiseen ääripäähän ja väitetään, että esine ei puhu mitään, vaan on mykkä kunnes tulee sidotuksi johonkin asiayhteyteen. Oman elämäkerran lisäksi esineellä onkin mahdollisuus kertoa lukematon määrä muita tarinoita.

Mielikuva museosta on aina kulttuuri- ja aikasidon nainen. Sen perustana on osittain alitajuinen, jatkuvasti muuttuva käsitys siitä, millainen maailma on ollut ja on, sekä millaisena ihmisen osa siinä on ymmärretty. Museo toimii kantavana rakenteena hiljaiselle tiedolle, johon sisältyy kaikki se geneettinen, ruumiillinen, intuitiivinen, myyttinen, arkkityyppinen ja kokemusperäinen tieto, jota ei voi pelkästään tai lainkaan sanoin ilmaista. Sen ansiosta meillä on jonkinlainen mahdollisuus seurata ja myös yrittää ymmärtää muuttuvaa maailmankuvaa. Jokainen aika luo oman museonsa.

Puolet museoista Euroopassa

Maailmassa arvellaan olevan tällä hetkellä noin 40 000 museota, joista puolet Euroopassa ja neljännes Amerikassa. Uusia museoita syntyy länsimaissa viikoittain yksi tai kaksi. Kansainvälisen museosuunnittelukonsultin Barry Lordin hahmotelmien perusteella uusia museoita tulee koko ajan lisää, ja ne ovat entistä erikoistuneempia. Vanhat museot tulevat lähettämään lisää alaostajiaan toisiin maihin ja maakuntiin. Virtuaaliset kokemukset inspiroivat ihmisiä lähtemään myös itse museoihin saamaan autenttisuuden aistimuksia. Globaalin yhtenäiskulttuurin ohella paikallisten ja henkilökohtaisten

identiteettien tarve kasvaa kaikkialla, ja onkin jo synnyttänyt tarpeen elinikäiselle oppimiselle.

Puolustusvoimien mahdollisuudet tukea sotahistoriallisten erikoismuseoiden toimintaa ovat rajoitetut jatkossakin. Sotamuseo pyrkiikin aktiivisesti kehittämään sotilasmuseotoiminnan kokonaisuutta yhteistyössä sotahistoriallisten erikoismuseoiden kanssa, jotta kansallismaisuus ja sen eteen vuosikymmenten ajan tehty työ olisi myös tulevaisuudessa kansalaisten arvokkaana tietovarantona. Voi olla esimerkiksi mahdollista, että puolustusvoimien kautta tuleva tuki ei enää jatkossa ohjaudu sotahistoriallisille erikoismuseoille kiinteistötuen muodossa, vaan Sotamuseo ostaisi museoilta palveluja kehitystyön alla olevan sopimusmallin mukaisesti.

Sotilasmuseotoiminnan saralla Suomessa joudutaan miettimään, miten järjestelmää jatkossa kehitetään. Yhtenä suuntana on todennäköisesti laadun korostuminen määrän sijaan, niin kokoelma- kuin näyttelykysymyksissäkin. Valintoja joudutaan tekemään myös sen suhteen, onko toimintamallina perinteinen museo kokoelmavastuineen, vai nyt trendikkääksi koettu tietokeskusmalli, tai ehkä jotakin niiden väliltä?

Museoiden perustaminen on kautta aikojen ollut suosittua, mutta niiden arvo perustuu kuitenkin lopulta kokoelmiin ja niiden tietoarvoa kasvattavaan pitkäaikaiseen ja sitoutuneeseen työhön. Rajalliset resurssit tulee saada jatkossakin riittämään. Museosta on joka tapauksessa tullut enemmän kuin esine: *museo on idea*.

Anssi Saari, Suunnittelija

Esineharvinaisuuksia sotahistoriallisista erikoismuseoista

- **Pioneerimuseo**lla voi tutustua muun muassa neuvostovalmisteiseen silta-panssarivaunuun MTU 20, jollaista ei ole muissa Suomen, eikä viimeisimmän tiedon mukaan Venäjänkään sotilasmuseoissa.
- **Panssarimuseo**lta löytyy yleisön hämmästelväksi esimerkiksi harvinaisen täydellinen Strum- rynnäkkötykki.
- **Ilmatorjuntamuseo**lla on kunniaaikailla esillä Ilmatorjunnan perinnetykki 76 ItK/14 "Putilov", jolla suoritettiin ensimmäinen tykistöllinen ilma-ammunta 16.9.1927.
- **Viestimuseo**n ehdoton ylpeys ja harvinaisuus on saksalainen salakirjoituskone Enigma.
- **Suomen Tykistömuseo**lla on nähtävillä aikanaan maailman pisimmän miehen titteliä kantaneen Väinö Myllyrinteen univormu.
- **Keski-Suomen Ilmailumuseo**ssa voi tutustua muun muassa Brewster B-239, BW-372:n, jolla luutnantti Lauri Pekuri teki ilmataistelun jälkeen pakkolaskun Seesjärveen 25.6.1942. Monien vaiheiden jälkeen kone saatiin lainaksi Suomeen USA:n Merivoimien Ilmailumuseosta Pensacolasta Floridasta.
- **Jalkaväkimuseo**lla on yhtenä esineharvinaisuutena nähtävillä Varkauden konepajalla työläisten vuonna 1918 valmistama punakaartin ensimmäinen jalkaväkytkki.
- **Sotilaslääketieteenmuseo**lla voi tutustua esimerkiksi Suomen ensimmäiseen "lentosimulaattoriin", eli lentäjien testauslaitteeseen.
- **Mobilia**sta löytyy esimerkiksi puolustusvoimien ensimmäinen museoitu auto, Mannerheimin edustusautonakin toiminut Rolls-Royce Silver Ghost Alpine Eagle.
- **Forum Marinum**ista voi tutustua muun muassa miinalaiva Keihässalmeen, mikä oli 1960-luvun alussa merivoimien suurin taistelualus.

Sotahistoriallisten erikoismuseoiden näyttelyjä ja tapahtumia kesäkaudella 2009

- **Pioneerimuseo**: Vuonna 2007 avattu perusnäyttely ulkoalueineen.
- **Panssarimuseo**: Erikoisnäyttelyinä Panssarivaunujoukot 90-vuotta, Laguksen miehet Lapin sodassa ja Esikunta- ja komentopanssarivaunut. Tapahtumana sotilasarjojen kokoontuminen 4. – 5.7.2009.
- **Ilmatorjuntamuseo**: Perusnäyttelyt ja laajat ulkonäyttelyalueet.
- **Viestimuseo**: Erikoisnäyttelyinä Mittalaitenäyttely. Myöhemmin syyskaudella toteutetaan Riihimäen varuskunta 100 -vuotta -erikoisnäyttely.
- **Suomen Tykistömuseo**: Erikoisnäyttelyinä Suomen tykistön synty - Pietarsaaren tykistökoulu 1918 ja Panssarisoittokunta 90 -vuotta. Myöhemmin toteutetaan koululaisten kanssa yhteistyössä erikoisnäyttely talvisodasta. Tie jatkosotaan -multimedia julkaistaan 7.5.2009.
- **Keski-Suomen Ilmailumuseo**: Hakaristin historiaa -näyttely, joka esittelee symbolin historiaa ja sen maineen kansainvälistä pilaamista. Esille tuodaan myös symbolin tulo Suomeen ja sen käyttö muun muassa ilmavoimien tunnuksena.
- **Jalkaväkimuseo**: Erikoisnäyttelyinä Suomesta sodittiin – Jalkaväki Suomen sodassa 1808–1809 ja Ansoitunut jalkaväkisotilas kenraaliluutnantti Karl Lennart Oesch.
- **Sotilaslääketieteenmuseo**: Perusnäyttely ja viereisessä rakennuksessa erikoisnäyttelyinä esillä Hennalan historia, Lahti 1918 ja Sotilasmusiikin historia.
- **Mobilia**: Päänäyttely vaihtuu vuosittain. Sotilas-ajoneuvoja esiteltiin viimeksi vuoden 2007 päänäyttelyssä. Tänä vuonna esillä Koulutiellä -näyttely, joka kertoo suomalaisen koulutien ja -kyydin historiasta. Lisäksi nähtävillä Poliisimoottoripyörät -näyttely Mobilian Galleriassa. Tapahtumia on lähes joka viikonloppu, suurimpina Moottoriajoneuvopäivä ja Linja-autopäivä.
- **Forum Marinum**: Suomen Joutsenen uusi perusnäyttely 8.6.2009 alkaen, Saaristokuvia valokuvanäyttely 1.6.2009 alkaen. Syyskaudella Turun Merimieskirkon näyttely 20.9.2009 alkaen ja Turku ja turkulaiset talvisodan myllerryksessä 30.11.2009 alkaen. Tapahtumana Tall Ships Race 23.2.– 6.7.2009.

Vuosankaan ja takaisin

”Ahtauduimme linja-autoon musiikkisoittimien kuulokkeet korvillamme. Johnny Cashin soidessa viilsin jo Herttoniemen kohdalla ensimmäisen palan kuivalihastani, jota olin varannut evääksi mukaani. Matka kohti Kainuuta ja Vuosankaa alkoi.”

Puolet 94. kadettikurssin maasotalinjan kadeteista suuntasi 12. tammikuuta, herran vuonna 2009, Vuosangan ampuma-alueelle vuotuisiin ampumaharjoituksiin. Lähtö tapahtui sotilaallisesti kello 7.45 Kadettikoulun päärakennuksen edestä. Itse kuuluin 1. Komppaniaan, joka aloitti matkansa kohti ampumaharjoitusta tänä kyseisenä päivänä. Toinen puolisko kurssistamme tulisi liittymään seuraamme 19. päivän iltana.

Saavuttuamme ampuma-alueelle matkustuspäivän iltana nautimme nopean päivällisen, jonka jälkeen edessä oli tutut varo-puhutellut ja ohjeet yleisestä elämisestä. Samaan aikaan saimme kuulla, kuinka varusteitamme kuljettanut kuorma-auto kontteineen oli ”pyllähtänyt” perisuomalaiseen ja itselleni tuttuun kainuulaiseen tienpenkereeseen. Kuskille ja varusteillemme ei ollut käynyt kuinka, mikä riitti meille. Illan hiipussa yöhön aloimme majoittua, ja perille saapuneiden varusteidemme myötä asetuimme taloksi.

Ensimmäinen aamu alkoi hieman koleissa merkeissä. Asuinrakennuksemme vedenlämmitin oli sanonut sopimuksensa irti, samoin sähköpatterimme. Me tästä vähät välittämättä suuntasimme ”kyökin” puolelle, jossa nautimme aamupalan ja suuntasimme sen jälkeen majuri Vesa Siiskosen pitämään räjäytysharjoitukseen.

”Lähes kaikki pitävät räjähdysaineiden tuoksusta aamutuimaan...”

Koska meistä lähes kaikki pitävät räjähdysaineiden tuoksusta aamutuimaan, oli räjäytysharjoitus mitä mainioin tapa aloittaa ampumaharjoituksemme ensimmäinen päivä. Toki illan aikana pidetty teoriakoe hieman latisti tunnelmaamme. Päivän aikana tutustuimme pioneerien käyttämiin kiviporiin, hieman vaihtelevin kokemuksiin, mutta mikä tärkeintä, kaikki kivet saatiin panostettua ja räjäytettyä. Loppu päivä sujuikin hieman vapaampien räjäytystoimien ja intuitiivisten suunnitelmien perusteella.

Pääsimme toivottuihin vaikutuksiin yhdistellessämme erilaisia räjähdysaineita erilaisiin materiaaleihin. Räjäytysharjoituksen johtajan hankatkin pysyivät turmeltumattomina vielä päivän taittuessa jo auringonvalosta taskulamppujemme valoihin.

Seuraavat kolme päivää sisälsivät ammuntojen yleistä suunnittelua aina maastontiedusteluista ja käskyjen hiomisesta vaara-alueiden piirtämisiin. Aikalaistietojen ja omien visuaalisten havaintojenkin nojalla on tunnustettava, että varsinkin piirtelemistä saivat eräät meistä harjoitella lähes yhtä paljon kuin esikouluaikoina. Yhtään kynää en kuitenkaan

kuullut saati nähnyt syödyn, mikä poikkesi esikoulukokemuksistani, ehkä hyvä niin.

Ammuntojen valmisteluihin saimme seuraksemme Vuosankaan myös nuoremman kadettikurssimme kadetit. Heidän kanssaan saimme viimeistelyä ja valmisteltua ammuttamme.

Kun ensimmäiset ammunnanjohtajat pääsivät lauantaina 17. päivänä johtamaan amuntojaan, olivat kaikki suunnitelmat hyvällä mallilla, ja itse ”ydinbisnes” saattoi alkaa. Me 94. kadettikurssin kadetit toimimme ammunnanjohtajina ja erinäisissä toimihenkilötehtävissä, parhaiden kykyjemme mukaan. Nuorimman kurssin kadettien tehtävinä oli toimia ampuvana osastona ja toimihenkilöinä.

”Nuorempi kurssi auskultoitselle ammunnanjohtajan oikeudet...”

Nuoremman kurssin kadetit auskultoivat itselleen kevyen kertasingon tulitoiminnanvalvojan oikeudet vanhemman kurssin valvovien silmien edessä. Omassa ryhmän irtaantumisammunnassani olleet nuoremman kurssin kadetit suoriutuivat tehtävistään mallikkaasti. Liekö se johtunut jo Santahaminan ”aarniometsässä ja aavikolla” pidetystä valmistavasta koulutuksesta, joka heille taannoin pidettiin ensimmäistä kertaa viimevuotisen ampumarjoituksen palautteiden perusteilla.

Omasta mielestäni nuoremman 95. kadettikurssin ja 94. kadettikurssin yhteisenkin parani harjoituksen aikana merkittävästi, ja ainakin itse pyrin vaikuttamaan omalla toiminnallani siihen. Vaikka sinunkaupat kurssiemme välillä eivät kuulemma olleet hyväksyttäviä. Omasta mielestäni tällainen ajattelu on hieman vanhahtavaa, näin akateemisen ajattelun ja yksilöiden huomioon ottamisen aikakaudella. Jokainen ”taaplatkoon” tyyliään.

Lisäksi ajoneuvoja, lääkintämiehiä, ampumatarvikkeita ja ruokailauksia tehdessämme opimme perustoimienpiteet ampumarjoituksen aikana, mitkä poikkeavat hieman eri ampuma-alueittain. Kiitos huoltoalan ihmisille hyvin sujuneesta toiminnasta ja kadettien amuntoja tukevasta työstä.

Ampumarjoitusten lopuksi annoimme ja otimme vastaan palautteita niin nuoremilta kadeteilta, amuntojen valvojilta kuin amuntojamme seuranneilta henkilöiltäkin. Lopuksi oli meidän vuoromme antaa palautetta koko ampumarjoituksesta. Kiihkeän raapustelun päätteeksi olimme saaneet vuodatettua kadettimaiset ”ruoka oli hyvää ja mehu oli lämmintä...” -tyyliset palautteemme leirialueen

Johtolan luokkatilassa. Palautetilaisuuden jälkeen aloimme valmistautua hiihtomarssiin, johon kapteeni Forssten antoi tarkat ohjeet ja valmistautumistehtävät.

Oman 1. komppanian kadetit aloittivat hiihtourakkansa toiseksi viimeisen päivän iltana kello kuuden aikaan. Itse vietin yöni kuumeisena sekataravasta valmistetussa rakennuksessa yhdessä kahden muun kuumeen parissa pyöriskelevän ja yhden polvensa venäyttäneen kanssa. Marssiosasto majoitui tietenkin harjoituksen vaatimalla tavalla: sissiteltoissa.

Seuraavaan päivän aamuna, kun marssin suorittaneet alkoivat lastautua linja-autoihin, näin kuinka marssi oli vaikuttanut kadettitoverihini. Ensimmäisenä saapuneet ryhmät olivat vetäneet mukanaan loppuryhmienkin ahkiot, ihan vain varmuudeksi. Hiihtomarssi oli kokonaisuudessaan, hyvin suunnistettuna, noin 35 kilometriä. Marssin väsyttämä joukko aloitti unisen matkan kohti Vuokatin hiihtokeskusta, johon oli järjestetty peseytymismahdollisuudet ja päivällinen. Loppupäivän istuimme linja-autossa: jokainen matkasi aina siihen asti, jossa tipahti pois kyydistä viikonlopun viittoon. Saavuimme, ihme kyllä, lumiseen pääkaupunkiimme aamuyöstä kolmen aikoihin.

Näin oli vuoden 2009 ampumarjoitus Vuosangassa ohi 94. kadettikurssin 1. komppanian osalta. Loput omasta kurssistani ja 95. kadettikurssi sekä kantahenkilökunta jatkoivat harjoitusta vielä 30. päivään tammikuuta asti. Ampumarjoituksen toisella puoliskolla saatiin toki lisää kokemuksia ja myös räjäytysharjoituksen johtajan hansikkaat räjäytettyä. Aikalaistietoja taas siteeraan, ”sodasta ei selviä hengissä”, mutta yhden hansikkaat sallittakoon.

Lopuksi kiitän omasta ja muidenkin harjoitukseen osallistuneiden kadettien puolesta Vuosangan ampuma-alueella toiminutta henkilöstöä, joka nivoutui mitä erinäisimmissä tehtävissä osaksi toimintaamme. Monille tuttuun sanontaan on mielestäni hyvä lopettaa: ”Vuosanka vaikenee, mutta vain hetkeksi”.

*Kadetti Jukka Rivinen
94.kadettikurssi*

Perinnepalsta

Haastateltavana on tällä kertaa **arkistoneuvos, filosofian maisteri Veli-Matti Syrjö** (s. 1937). Arkistoneuvos Syrjö on työskennellyt Sota-arkistossa vuodesta 1964 alkaen useissa eri tehtävissä. Sota-arkistonhoitajana hän toimi vuosina 1990 - 1997. Veli-Matti Syrjö on Kotkan Lyseon kasvatti ja ylioppilas vuodelta 1955. Filosofian maisteriksi hän valmistui Helsingin yliopistossa 1959. Ennen arkistouraansa hän toimi Töölön yhteislyseon tuntiopettajana ja vs. lehtorina sekä Helsingin yliopiston historian assistenttina. Veli-Matti Syrjö on sotilasarvoltaan majuri.

Veli-Matti Syrjö on julkaissut useita paikallishistoriaa käsitteleviä kirjoja sekä historian alan artikkeleita. Hän on osallistunut Suomen puolustusvoimia ja Suomen sotia käsittelevien historiasteosten kirjoittamiseen. Eläkkeelle jäämisensä jälkeen hän on jatkanut historian harrastustaan ahkerana tutkijana ja tietokirjailijana. Vuonna 1998 ilmestyi teos ”Itsenäisen Suomen kenraalikuunta 1918 – 1996”, jonka historiaosa on Syrjön käsialaa. Vuonna 2003 ilmestyi Syrjön ja J.E.O. Screenin kirjoittama Haminan kadettikoulua käsittelevä teos ”Keisarillinen Suomen kadettikoulu 1812 – 1903”. Vanhempi upseeripolvi muistaa hänet myös arkistoalan opettajana niin Kadettikoulussa kuin myöhemmilläkin kursseilla.

Nuoruusaika

– Olin runsaat kaksi vuotta vanha talvisodan sytyessä. Perheemme asui Kuopiossa, josta äitini kävi minut aikanaan synnyttämässä Helsingissä, siitä johtuu syntymäpaikkamerkintä Helsinki. Olin kahdeksanvuotias kun muutimme Kotkaan. Asuin siellä koko kouluajan ja pidän itseäni kotkalaisena. Kotkan Lyseo oli aika hauska koulu - poikakouluna karu ja miehekäs paikka. Pätevistä opettajista oli siihen aikaan kova pula. Meillä oli onneksi erittäin pätevät reaaliaineiden opettajat. Historian opettajani oli lehtori Topias Nikolai Rudanko, joka oli loistava opettaja – paras historian opettaja, jota olen koskaan kuullut. Häntä minä saan kiittää kiinnostumisestani historiaan.

Tällä palstalla haastatellaan entisiä sotakoulujen johtajia ja opettajia. Tavoitteena on esitellä eri aikakausien upseerikasvatuksen ja -koulutuksen painotuksia ja tuoda esille haastateltavan kokemuksia ja havaintoja virkauran varrelta. Maanpuolustuskorkeakoulun Perinneyhdistys haluaa tällä tavoin osoittaa arvostusta aiempien opettajapolvien työlle.

Varusmiespalvelukseni suoritin yliopisto-opintojeni ja aukultointieni jälkeen myöhimpänä mahdollisena ajankohtana, siihen aikaan 26 vuotiaana. Minut määrättiin Uudenmaan Jääkäripataljoonaan Santahaminaan, josta vänrikkinä kotiuduin. Varusmiesaikana kuntoni parani kohisten ja painokin taisi nousta kymmenen kiloa, mutta rehellisyyden nimissä minun on sanottava, että en minä armeijassa viihtynyt.

Arkistoalalle...

Ennen armeijaan menoa olin ollut viisi vuotta opettajana, eikä minulla ollut tarkoitusta vaihtaa alaa. Olin jo sopinut Töölön yhteislyseon rehtorin kanssa, että pääsen sinne tuntiopettajaksi. Mutta kävi niin, että minut komennettiin upseerikokelaina palvelemaan silloiseen Sotahistorialliseen tutkimuslaitokseen. Kun Sota-arkistossa sitten keväällä 1964 avautui akateemisen koulutuksen vaativa tutkijan paikka, laitoksen sihteeri ja hyvä ystäväni Heikki Koukkunen lähetti minut Sota-arkistonhoitajan tohtori Lauri Kujalan puheille. Ajattelin, että kyllä tässä voi arkistoalaakin kokeilla.

Keskustelussamme Lauri Kujala sitten kysyi aionko tosissani arkistoalalle. Sanoin etten oikeastaan tiedä vielä, mutta haluan ainakin kokeilla. Hän sanoi, että suostuu ottamaan minut töihin, jos lupaan olla vähintään kolme vuotta: ”ennen kuin mies on kolme vuotta tässä talossa se ei ole palkkansa arvoinen, siinä on niin paljon oppimista.” Teimme herrasmiesopimuksen, olen kolme vuotta – siitä tuli 33 vuotta.

...ja johtajaksi

Aloitin työt arkistossa kesäkuussa 1964. Olin aika monta vuotta tutkijainpalvelussa ja niin sanotuissa virkatutkimuksissa. Selvittelin kysymyksiä ihmisten palveluksesta, ylennyksistä, haavoittumisista, rangaistuksista – kaikkia tällaisia sodan aikaisia asioita, joista ihmiselle saattoi olla jotain hyötyä

tai etua. Tällaisia kyselyjä tuli siihen aikaan Sota-arkistoon lähes 300 kuukaudessa.

Kun Lauri Kujala vuonna 1967 täytettyään 60 vuotta siirtyi Valtionarkistoon arkistoneuvokseksi, hänen seuraajakseen tuli Sota-arkistossa palveleva lisensiaatti ja sittemmin tohtori Risto Ropponen. Siihen aikaan Sota-arkistonhoitajalta vaadittiin tohto-

rintutkinto. Minut siirrettiin hänen aiempaan tehtäväänsä, eli minusta tuli arkiston järjestäjä ja luettelointsija. Vuonna 1972 suoritin ylemmän arkistotutkinnon ja siihen liittyvän harjoittelun Valtionarkistossa. Sen jälkeen olin Sota-arkiston kakkosmiehenä kunnes Risto Ropponen jäi eläkkeelle vuoden 1989 lopulla. Sota-arkistonhoitajana toimin kesään 1997, jolloin täytin 60 vuotta ja jäin eläkkeelle.

Lauri Kujala

Ensimmäinen esimieheni Lauri Kujala (SArk.hoitaja 1935 – 1967) huokaisi joskus, että on vaikeata olla päällikkönä virastossa, jossa kaikki alaiset ovat persoonallisuuksia. Kujala oli itse suuri persoonallisuus. Hän oli hyväntahtoinen ja auttavainen, inhimillinen. Hän oli hyvin vähän militäärinen, mutta erittäin isänmaallinen ja armeijaan päin niin kuin sanotaan. Hän oli hyvin pätevä arkistomies - sen minkä minä tiedän arkistoinnista, se on Kujalan opettamaa.

Kujala oli myös hyvä tutkija, vaikka hänen tutkijanpanoksensa jäi hyvin vähäiseksi sen vuoksi, että hän sai niskaansa sotien aiheuttaman paperitulvan.

Sota-arkistonhoitaja V-M Syrjä vuonna 1997.

Sota-arkistossa oli noin 2,5 hyllykilometriä materiaalia kun talvisota syttyi. Jo 1930-luvun loppupuolella oli jouduttu antamaan kentälle arkistojen lähetyiskiello: Sota-arkistossa ei ollut tilaa uudelle aineistolle. Sotien seurauksena Sota-arkistoon kaadettiin noin 17 hyllykilometriä asiakirjoja, valtaosa täysin järjestämättä ja kaoottisessa tilassa.

Kujalalla oli käytännöllistä älyä, jonka hän yhdisti arkistoteoreettiseen tuntemukseensa. Niinpä hän loi tulonumerojärjestelmän. Ideana oli, että jokainen saapumiserä, iso tai pieni, sai saapuessaan juoksevassa numerojärjestyksessä yhden tai useampia numeroita. Tämä numero oli se, minkä perusteella asiakirjat pantiin hyllylle numerojärjestyksessä ja jonka avulla ne kyettiin löytämään. Manuaalisen kortiston perusteella kyettiin löytämään aakkosjärjestyksessä arkistonmuodostajat ja niiden luettelot, mikäli niitä oli, sekä tulonumerot. Materiaali luetteloiitiin sitten Kujalan ohjeiden mukaisesti tulonumeroitain. Järjestelmä on vieläkin käytössä.

Työtoverit

Mielenpainuvia työtovereita oli monta. Kujalan apulaisena oli kapteeni Erkki Saarelainen, aktiivi-

Perinnepalsta

upseeri. Hän oli lukenut jonkin verran juridiikkaa ja hänellä oli juristinen ajattelu, mikä oli erittäin hyvä, kun hän Kujalan poissa ollessa joutui ratkomaan asiakirjojen salattavuutta tai tutkimuslupia koskevia asioita. Hän myös lueteloi arkistoja ja teki siitä oikein hyvin. Hänelle annettiin viimeisinä virkavuosinaan luetteloitavaksi sotaväenpäällikön, kenraali Aarne Sihvon yksityisarkisto, jonka Sihvo oli jollain lailla ryhmitellyt. Saarelainen totesi Sihvon tekemän ryhmittelyn arkistolisesti ajatellen olevan päin honkia ja pani sen uusiksi. Kävi kuitenkin niin, että hän ehti sen hajottaa mutta ei tekemään mitään kokoamistyötä. Aineisto jäi sitten minun kaappeihini, kun tulin hänen seuraajakseen. Minulla oli kauhea työ saada siitä kunnon arkisto, mutta opin pahan minä paljon Aarne Sihvosta, kun niitä papereita selailin.

Muita persoonia olivat mm. kansliassa neiti Sylvi Apunen, joka oli ollut Sota-arkiston palveluksessa jo 1920-luvulla. Hän oli vilkas karjalainen ja kovasti taloon päin. Tarina kertoo, että hän oli aiheuttaa pienen skandaalin, kun hän sota-arkistolaisen Kaarlo Wirilanderin väitöstilaisuudessa melkoisen kuuluvalla äänellä ihmetteli ”miten tuo opposentti kehtaa sillä lailla Wirilanderia vastaan väittää”.

Sitten siellä oli rouva Anna-Liisa Tyyri, Jouko Tyyrin äiti. Hän oli itsekin taiteellinen ihminen. Hän ja Sylvi Apunen olivat sillä lailla mukavia että he, minua vuosikymmeniä vanhempina ja kokeneem-

V-M Syrjä ja tyttärensisko Kalle.

pina arkistonsa taitavina ihmisinä, kohtelivat minua nuorta avutonta miestä hyvin ystävällisesti. Heistä minulla on hyvät muistot.

Sitten oli joukko herroja, jotka palvelivat kersantin vakanssilla. He olivat kaikki sodan käyneitä miehiä ja heissä oli monenlaista väkeä. Yksi mieleen jäänyt herra on Vasili ”Ville” Lukjanov, joka oli Muolaan venäläisiä. Hän oli ollut sotavuosina sotavankikuulustelijana ja sodan jälkeen sotavankikomendantin esikunnan selvittelyelimen palveluksessa, ja tullut sitten ”kuorman päällä” Sota-arkistoon,

kun kyseinen arkisto tänne siirrettiin. Vastaavalla tavalla tuli moni muukin henkilö Sota-arkistoon. Sota-arkiston henkilökunnan keskuudessa oli Lauri Kujalan perintönä hyvä henki, joka on säilynyt näihin päiviin asti.

Asiakkaat

Sota-arkistonhoitajana Lauri Kujala oli äärimmäisen asiakasystävällinen: asiat piti mahdollisuuksien mukaan kääntää asiakkaan hyväksi. Tätä periaatetta noudatettiin aina Sota-arkistossa. Asiakkaita oli monenlaisia. Vielä 1960-luvulla asiakkaina oli paljon veteraaneja, jotka kävivät selvittelemässä sekavia palvelussuhteitansa. Useimmat heistä olivat vielä aktiivisia työelämässä olevia ihmisiä. Oli siellä tietysti niitäkin, jotka eivät voineet olla sotaväen kanssa tekemisissä selvin päin.

Tutkijoita oli myös monenlaisia. Kun arkiston luettelointiaste oli alkuvaiheessa sangen kelvoton, niin tutkijat olivat kovin riippuvaisia virkailijoiden avusta. Useimmat tutkijat olivat niin viisaita, että he tajusivat sen, ja kertoivat mikä on heidän tutkimusongelmansa ja mitä aineistoa he haluaisivat. Virkailijat puolestaan kertoivat millä lailla tähän pääsisi käsiksi ja mitä arkistoja kannattaisi käyttää. Sitten oli olemassa joitakin evp kenraaleita, jotka ottivat Sota-arkiston komentoonsa kun astuivat ovesta sisään. Kyllä heitäkin palveltiin, mutta todennäköisesti he olisivat saaneet hieman enemmän irti tutkimuksistaan, jos olisivat kohdelleet ihmisiä hieman toisella tavalla.

Oli suuri joukko sellaisia tutkijoita, joihin muodostui erittäin hyvät suhteet, kuten esimerkiksi kenraaliluutnantti Reino Arimo, joka tutki pitkään linnoitusasioita; kenraalimajuri Erik Magnusson, joka tutki ilmavoimien asioita sekä hänen nuorempi veljensä, majuri Ragnar Magnusson. Samoin oli sellaisia siviilitutkijoita, joiden kanssa oltiin pitkään tekemisissä. Ylimalkaan voisi sanoa, että 85 % tutkijoista oli mukavia tai ainakin siedettäviä ja 15 % sitten joutain muuta.

Osa puolustusvoimia

– Sota-arkistoa pidettiin puolustusvoimissa vähän sellaisena ”välttämättömänä pahana”. Minun mielestäni puolustusvoimat hyötyi kovasti siitä, että sillä oli oma keskusarkistonsa, joka pystyi antamaan esimerkiksi koulutusta aivan toisella lailla kuin mitä yleisarkisto pystyi omalla kentällään antamaan. Sota-arkiston virkailijat, jotka kiersivät joukko-osastoissa ja esikunnissa antamassa arkistoneuvontaa, pystyivät tekemään sen paljon paremmin kuin joku ulkopuolinen. Heihin myös suhtauduttiin talon omana väkenä, mikä on tärkeä asia. Sota-arkiston työntekijät halusivat palvella puolustusvoimissa.

– Puolustusvoimat oli hyvä isäntä, jonka alaisena Sota-arkisto oli ammatillisesti itsenäinen. Itse olin varmasti enemmän arkistomies kuin armeijan mies, vaikka väitänkin olleeni aika paljon kotiin

päin armeijan suuntaan. Esimiehiltäni sain aina myötätuntoa ja tukea, eikä minua siviilinä koskaan kohdeltu huonosti. Minuun ei koskaan suhtauduttu nuivasti, kun kiersin arkistoja tarkastamassa ja opettamassa arkistointia.

Opetustehtäväkin sujui, kun ensiksi tottui ajatukseen, että opetuspalkkio maksettiin kuulijoiden eikä luennoitsijan pätevyuden mukaan! Luennoin Kadettikoulussa, Taistelukoulussa, Esikuntakoulussa ja Sotakorkeakoulussa. Tylsintä oli luennoida kadeteille siitä yksinkertaisesta syystä, että heillä oli varusmiehen kokemus eikä mitään käsitystä armeijan paperisodasta, eikä myöskään kiinnostusta siihen. Muista kursseista en voi valittaa ettei minua olisi kuunneltu. Innokkaimpia oppimaan olivat Esikuntakoulun toimiupseerit, koska he tiesivät, että he joutuvat tekemään arkistointia yhtenä päätyönään omilla virkapaikoillaan.

Arkisto tänään

– Minun on sanottava, että en tiedä millaista toiminta on juuri nyt. Periaatteessa olen sitä mieltä, että Sota-arkiston irrottaminen puolustusvoimista ja liittäminen yleiseen arkistolaitokseen oli virhe (Sota-arkisto on vuoden 2008 alusta lukien Kansallisarkiston Sörnäisten toimipiste. toim. huom.). Se oli virhe sekä puolustusvoimien, arkistolaitoksen että Sota-arkiston kannalta. Miten asia tulevaisuudessa tulee järjestymään en tiedä, mutta en pitäisi mahdollisena sellaista kuin visiota, että Sota-arkisto saisi itsenäisemmän aseman opetusministeriön tai puolustusministeriön alaisena.

Haastattelu

Teksti

Kuvat

Ilkka Korhonen

Stig-Göran Grönberg

Stig-Göran Grönberg

Veli-Matti Syrjö

Puolustusvoimien kuvakeskus

TAPAHTUMIA

Perinnepäivä 20.3.2009 Kadettikoulu täytti 90 vuotta ja suomalainen upseerikoulutus 230 vuotta.

20.3. Lähtevä ja tuleva.

Puolustusvoimain komentaja amiraali Juhani Kaskeala osallistui viimeisen kerran komentajana perinnepäivän juhlallisuuksiin.

Prikaatikenraali Vesa Tynkkynen aloitti rehtorina kesäkuun alussa.

Perinnepäivän paraatissa.

20.3. Sotilaskotisisaret

valmistivat vastaanotolle näyttävän pöydän.

16.4. Tasavallan

presidentti Tarja Halonen onnittelee juuri ylennettyjä ylliuutnantteja.

16.4. Ilmasotalinjan palkittuja. Vasemmalta Aki Westerback, ilmasotalinjan priimus Jukka Asmundela ja Kimmo Paavilainen.

16.4. Sotatieteiden maisterit valmistuivat 16.4. 92. kadettikurssi ja 75. merikadettikurssi olivat viimeisiä vuoden 2001 upseerin koulutusohjelman nelivuotisista sotatieteiden maisteritutkinnoista.

Kuvassa priimus Juha Ratinen ja MPKK:n uusi vararehtori eversti Teppo Lahti.

15.5. Komentajakapteeni Marko Laaksonen väitteli 15.5. Sotatieteiden alaan kuuluvan väitöstyön nimi on Merkillinen strategia.

Kestävää koristaa kunnia

Kadettikoulun 90-vuotisjuhlan kunniaksi keväällä ilmestyi teos Kestävää koristaa kunnia.

Siinä kerrotaan kadettiperinteistä ja kadettikasvatuksesta ennen ja nykyisin. Kirjassa on poikkeuksellisen kiinnostava kuvitus.

Marko Palokankaan toimittamassa kirjassa on kymmenkunta kirjoittajaa ja artikkeleita.

Haapaniemen kadettikoulun ajoista kuljetaan Haminan kautta Helsinkiin. Ajat ja tavat muuttuvat matkalla, mutta ainakin osa perinteistä kulkee mukana.

Kadettikoulussa opiskelu oli vuoteen 1925 maksullista. Siitä seurasi että varakkaat suomenruotsalaiset suvut olivat yliedustettuja. Aatelisten osuus oli huomattava, kirjoittaa Timo Liene artikkelissaan ”Pyövelin kädestä”. Pyöveli oli perinteiden ja kurin vaalija kadettien keskuudessa.

Matti Lukkari kirjoittaa kenraali Lauri Sutelan sotakokemusten perusteella sodasta upseerikasvatuksen tulikokeena. Jarno Limnellin artikkelissa ”Palkkiosta tai rangaistuksesta välittämättä” hahmotellaan ihanteellista upseeriksi kasvamista, jonka tuloksena on ”työtäpelkäämätön isänmaalliskansallinen upseerityyppi.”

Nyt kun koulutetaan yhtenäistä päällystöä yleiseurooppalaisessa korkeakoulussa (Jari Kallion artikkeli), perinteistä ei silti haluta luopua. Perinnetapahtumia ovat mm. kaste, maakunta-aamiainen, sarkatanssiaiset ja puurojuhla.

Kadettikoulun latinankielinen tunnuslause Constantem decorat honor on kirjan nimessä käännetty ”kestävää koristaa kunnia”. Tähän asti käännöksenä on käytetty ”kunnia kestävän palkka”.

*Marko Palokangas (toim.):
Kestävää koristaa kunnia. Apali Oy 2009.*

